

M
118.700
= 90/a

49.61.

NB

FÜLD N É P É L E T

A TENGELYHATALMAK
AGRÁRPOLITIKÁJA
ÉS A MAGYAR FELADATOK

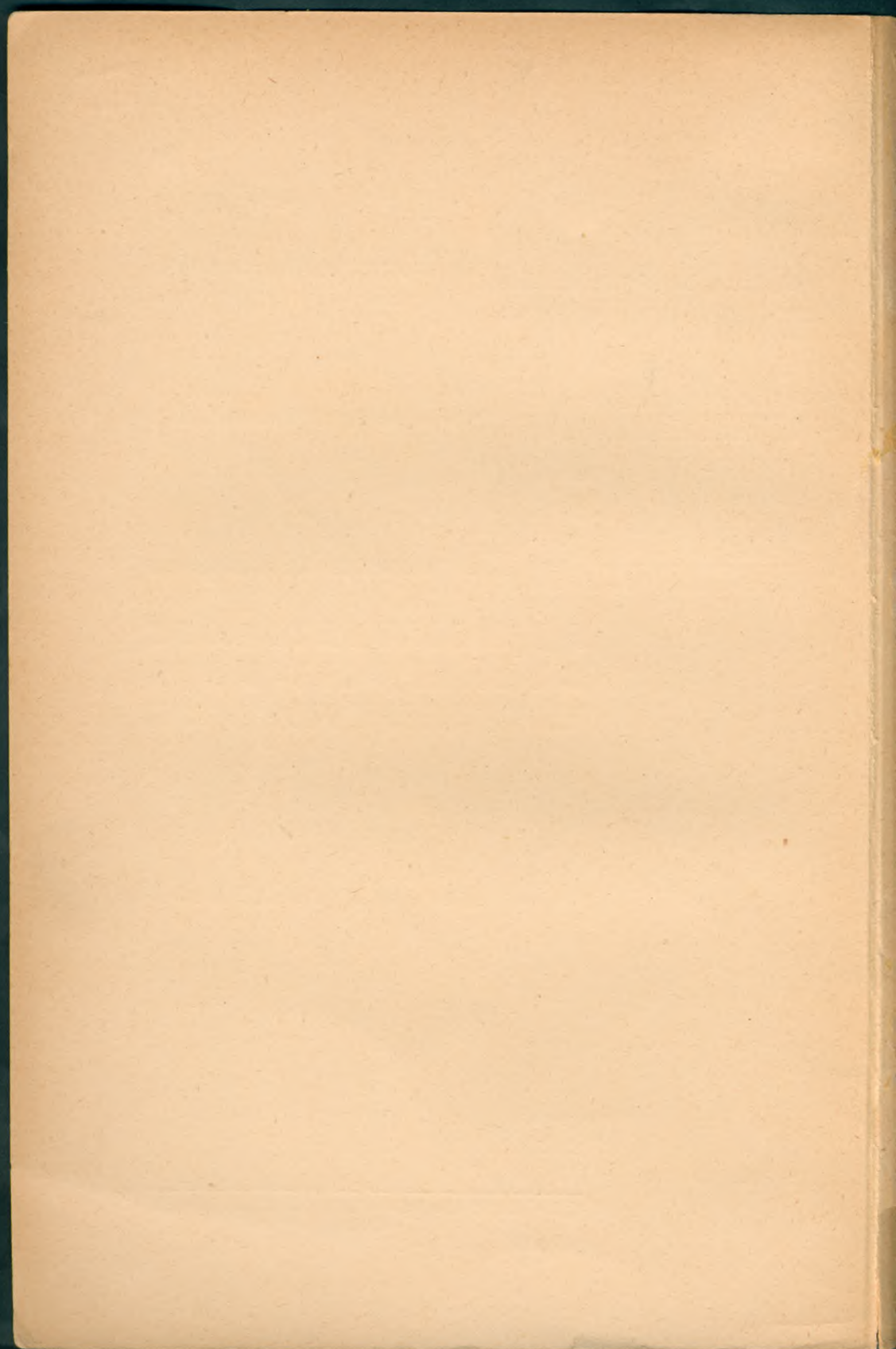
Í R T A:

DR. MATOLCSY MÁTYÁS

B U D A P E S T

CENTRUM KIADÓVÁLLALAT RT KIADÁSA

~~M~~
~~21/71~~

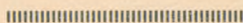
Dr. Matolcsy Mátyás:
FÖLD, NÉP, ÉLET

MINDEN JOG FENNTARTVA

NB

FÖLD N É P ÉLET

A TENGELYHATALMAK
AGRÁRPOLITIKÁJA
ÉS A MAGYAR FELADATOK

ÍRTA:
DR. MATOLCSY MÁTYÁS

BUDAPEST

CENTRUM KIADÓVÁLLALAT RT. KIADÁSA

Ⓜ
2

~~2171~~

M 118 400 = 90/a

Országos Széchényi Könyvtár

Leltári szám:

1580-4845/1964

2 1986

R 1965

Föld, Nép, Élet

A föld az élet forrása. Boldog nemzeti élet csak akkor indul, ha a föld és nép összeforr. A föld és ember viszonya dönti el fajok, népek, nemzetek életét, boldogságát, megerősödését, vagy pusztulását.

A föld és az ember középkori viszonya a feudalizmus, a jobbágy világ szolgaságában kötötte az embert a földhöz. Nem az ember, a földtúró ember szeretete tartotta kezében a földet, hanem a feudum, a birtok láncolta le az embert s az embernek még szabad költözködési joga sem volt.

A liberalizmus világában a föld és ember viszonyát a felelőtlen szabadság jellemezte. A földből, mint a feudális világ hatalmi berendezésének alapjaiból — tőke lett. A föld adásvétel, spekuláció, tőkeelhelyezés tárgya lett, az ember meg szabadon mehetett amerre látott. A föld és nép elszakadt egymástól. A földbe bele nem gyökerezett embert elkapta a kivándorlás forgószele. A népnek a hazai földhöz nem volt jussa, mert a földhöz csak a pénz, a tőke vezetett el.

Százezer számra vándorolt ki a magyarság, az új tőkések, a zsidóság pedig több, mint egy millió hold földet vásárolt meg a haza földjéből.

A nemzetiszocializmus rendszerében a föld és az ember viszonyát a szent egybeforrás határozza meg, amellyel a haza védelmében évezreden át kiontott vért a magyar föld felitta. A nemzetiszocializmus munkaállamában, a föld nem tőke és nem lehet spekuláció tárgya, nem lehet idege neké, hanem azé a föld, aki azt békében verejtékkel megmíveli és a háborúban vérével megvédi.

A nemzetiszocializmus azt vallja, hogy a földből nemcsak búzakalász nő ki, hanem belőle a fajta, a nép új friss hajtásai sarjadnak ki. A föld hazává csak akkor válik, ha a nép egybeforrad vele. Ha a nép nem gyökerezik mélyen a földbe

és ha nem markolja minden rögét, akkor a történelem vihara bármikor lesöpörheti róla.

Egy nemzet a földdel összeforrott parasztság nélkül elveszti biztonságát, faji erejét. A társadalom felépítésének széles alapjait a földdel összenőtt parasztság alkotja.

A fasiszta Olaszország politikájának tengelyében az erősen szaporodó népének évi friss tömegeinek földhözköltése, telepítése áll.

A német nemzetiszocializmus vezérelve pedig, hogy a parasztságát megerősítse, a keleti határookra összevonja a liberális világban szétszórt németiséget.

A nagyarányú német áttelepítés eredménye:

1. Esztországból az 1939. X. 15-iki szerződés alapján	12,000
2. Lettországból az 1939. X. 30-iki szerződés alapján	51,000
3. Volhíniából, Galiciából, Narev vidékéről az 1939. XI. 6-iki német-szovjet szerződés alapján a Wartha vidékére	160,000
4. A Szovjetnek átengedett román területéről Besszarábiából és Észak Bukovinából	134,000
5. A német-román szerződések alapján Dél-Bukovinából és Észak-Dobrudzsából	60,000
6. Litvániából tervezett áttelepítés	40,000
Összesen:	457,000

Igy indult meg óriási méretekben a Baltikumban, Bukovinában, Romániában, sőt Észak-Olaszországban élő németek hazatelepítése azzal a kifejezett céllal, hogy erősítsék a németiséget és ne engedjék elveszni a népi közösség számára a szórványban élőket. Magyarországon is előtérbe került a Kárpátok láncain túl élő magyarság hazatelepítésének kérdése.

A határainkon túl, de az utódállamokban élő magyarság száma:

Felvidéken	170,000 lélek
Erdélyben	800,000 "
Délszlóvákiában	580,000 "
Összesen:	1,550,000 lélek

Ezek hazatelepítéséről nincs szó, mert ők „otthon” vannak a Kárpátok koszorúján belül. A világ minden tája felé

szétszóródott magyarság hazatelepítése az, amellyel komolyan foglalkozunk és sürgősen cselekednünk kell. Az egyes külföldi országokban élő magyarság száma a következő:

Belgium	12,000 lélek
Franciaország	20,000 "
Olaszország	7,000 "
Svájc	1,485 "

Összesen: 40,485 lélek

Bulgária	5,000 lélek
Oroszország	10,000 "
Bukovina Regát	200,000 "

Összesen: 215,000 lélek

Egyesült Államok	530,000 lélek
Kanada	90,000 "

Összesen: 620,000 lélek

Brazília	60,000 lélek
Argentína	75,000 "
Uruguay	8,000 "
Chile, Cuba, Mexikó	10,000 "

Összesen: 153,000 lélek

Egyiptom	1.500 lélek
Ázsia, Japán	1,000 "
Ausztrália	200 "

Összesen: 2.700 lélek

Összesen tehát 1,031,185 lélek, kereken egymillió magyar él szétszórva a világ minden részén.

Ennek az egymillió magyarnak, vagy egyrészének hazatelepítése döntő fontosságú Magyarország, a magyar élet kialakítása szempontjából.

A világotjártak legtöbbje a magyarországi átlag nívóról magasabb szintre küzdötte fel magát. Komoly vagyonnal is rendelkeznek. Mindent egybevéve biztosra vehetjük családonként átlag 1000 dollár vagyon, az 4—500 millió dollárt jelent, pengőben 2—3 milliárd pengőt. A Balkánon, Oroszországban és Délamerikában élő magyarok hazahozatala a fajtartaléknak megőrzését szolgálja.

Az amerikai és kanadai magyarság hazahozatala pedig a kiszorításra ítélt zsidóság helyét tudná nagyszerűen betöl-

teni. Új életet, friss, lüktető életet jelentene ez az ország számára. Gondoljuk el, hogy a közeli időkben csak egy-két százezres magyar hazatelepítése azt jelentené, hogy egy-két 100,000 lakosú várost — Szeged, Debrecen — tudnának építeni, illetve a meglévő városok népe erősen feltöltődne friss dinamikus erővel. A hazatelepítendő földművelő magyarság megszállná a nagybirtokokat, az amerikai magyarság pedig városi életünkben a zsidóságot szorítaná ki.

A telepítés és az agrárszociális intézmények Olaszországban¹⁾

A meleg olasz kék ég alatt elsőnek indult meg a tavasz, új élet sarjadása. Mussolini összefogta a széthulló olasz népet, fascióba kötötte, hogy Olaszország dús embererdejéből évről-évre százezrek és milliók bele ne hulljanak a földszalagot körülnyaldosó tengerbe és el ne vesszenek az olasz nép, az olasz élet számára. Fascióba kötötte az olasz népet s a kivándorlók zaggyva, erőilen tömege helyett légiók menetelnek.

Olaszország újjáépítése rendkívüli feladat volt. Természeti kincsekben szegény, túlsúfolt — Olaszország népsűrűsége 138 lélek négyzetkm-ként — és erősen szaporodó népességű, „tökeszegény” országban egyensúlyt, rendet, megelégedést, külpolitikailag eddig gyenge, számot nem tevő országból világpolitikai tényezőt teremteni az elmúlt másfél évtized csodálatos eredménye.

Olaszország természeti kincsekben nem gazdag. Élelmi-szerszükségletének, ipari nyersanyagának és tüzelőanyagainak jelentős részét importálta. Exportjának és idegenforgalmának értéke pedig nem volt elegendő arra, hogy a behozatal értékét ellensúlyozhatta volna, úgy, hogy Olaszország 1914 előtt csaknem félévszázadig hitelkereső és eladósodott ország volt.

Ezzel szemben nincs Európának még egy olyan országa, ahol az emberi erőforrás oly gazdagon bugyogna fel, mint Olaszországban. A szerény életlehetőségek és az olasz nép erőteljes szaporodása feszültségekre vezetett, ami a rendkívüli méreteket öltött kivándorlás által vezetődött le. Az olasz félsziget mindig „túlsúfolt” volt. A római köztársaság idején

¹⁾ Olaszországban, Szicíliában és Németországban az 1940—41. években tett tanulmányutak alapján.

6 millió lakója volt, az újkor hajnalán pedig népessége 11 millió lelket számlált és 1800-ban 17 millió olasz lakott a fél-szigeten.

Az olasz kivándorlás a 70-es években indult meg nagy erővel, amikor az olcsó vasút és hajózás azt lehetővé tette. Óriási tömegek vándoroltak az Egyesült Államok felé és Dél-amerikába. A múlt világháborújának végéig terjedő fél évszázad alatt 15 millió olasz hagyta el az ősi földet. Olaszország északi részéből inkább Középeurópába, Svájcba és különösen Dél-Franciaországba vándoroltak, míg a déli részekről és a szigetekről inkább az Óceánra igyekeztek.

A kivándorlók száma ezrenként

Év	Európába	Tengerentúlra	Összesen
1881—1890	919	951	1.870
1891—1900	1.288	1.546	2.834
1901—1909	2.271	3.114	5.385
1910—1914	1.387	1.872	3.259
1915—1918	206	158	364
1919—1923	638	754	1.392

A roppant méretű kivándorlás tudott csak bizonyos egyensúlyi állapotot teremteni a liberálkapitalizmus Olaszországában. A lakosság jelentős mértékben csökkent és az otthonmaradt lakosságot a kivándorlók segítették anyagilag. Ez volt a liberalizmus népesedéspolitikája.

Abban a materialista világban Olaszország azt adta el, amije volt: az embert és a nápolyi kék eget. A kivándorlók pénzküldeményei és az Olaszországot felkereső turisták pénze teremtett hosszú ideig gazdasági egyensúlyt az 1914 előtti Olaszországban. Az „arany alapra” berendezett „szegény” Olaszországban a fizetési mérleg aktív tételei között ezek a legfontosabbak:

Év	A kivándorlók pénz- küldeményei	Idegen forgalom	Hajózás és egyéb	Összesen
	millió arany lírában			
1901—1905	300	350	190	840
1906—1910	450	450	235	1.135
1911—1914	450	425	315	1.190

Ez a mérlege a liberálkapitalista Olaszország gazdasági és politikai berendezkedésének. Nagyon sok hasonlatosságot

mutat Magyarország háború előtti viszonyaival, csak a méretek mások. Olaszországból kivándorolt 15 millió és évente hazaküldtek átlagban 100 millió arany lírát, Magyarországról kivándorolt 1.5 millió ember és egy évben hazaküldtek 15—20 millió koronát. Az egyensúly a fizetési mérlegben megvolt, csak az ember, a fajta, a nép vérzett el.

A fascizmus világosan megjelölte az utat, hogy lehet az összes osztályok békés, folytonos együttműködésével biztosítani a nemzet növekvő termelését és vagyonát. A széles rétegeket megillető jogos részesedést, a tőke és a munka viszonyát szigorú és szoros törvénnyel és élő szervezettséggel biztosította. Így válik az olasz nemzet „az egyének magasabb életét és célját összefogó organizmussá: erkölcsi, politikai és gazdasági egységgé, amely az olasz fascizista államban valósul meg teljesen.” A liberális felfogás helyébe a fascizmus totális államelmélete lépett, kollektív politikai megjelenési formában. A fascizista államban a munka — szellemi, fizikai munka egyaránt — szociális kötelesség. Ez biztosítja a totális állam maximális teljesítményét és így válik a fascista Olaszország „termelő-állammá”. A fascizmus feladata nehéz volt: az embert nem szabad értékesíteni, meg kell menteni a fascista birodalom számára, de ugyanakkor el is kellett látni, tehát a hazaküldött pénzeket pótolni kellett otthon: többet termelni. Ezt a feladatot nagyszerű eredménnyel oldotta meg a fascizmus. Csak egy példát említek fel, megnyerte a „búzacsatát”. 1914 előtt Olaszország évi búza bevitele 24—25 millió q volt és a fizetési mérleg passzív tételei között ez volt a legnagyobb, kb. 400 millió a. líra, amit emberexporttal, illetve azok pénzküldeményeivel kellett fedezni. Mussolini felismerte a problémát és megindította a „búzacsatát”, amit nagy győzelemmel fejezett be: 10 év alatt a búzatermelés óriási méreteken emelkedett, úgy, hogy ma Olaszország búzaimportja csak 3—4 millió q körül mozog.

A jelszó tehát: megmenteni az embert, növelni, számban gyarapítani a népi erőket, hogy a birodalom kiharcolt kereteit betölthessék.

Az olasz nép ősi fája évről-évre gazdag hajtást hoz. A természetes szaporodási szám 11—12 körül mozog ezer lélekre számítva, ami azt jelenti, hogy évente 400—500,000 lélekkel duzzad meg a 45 milliós olasz nemzet.

A feladat tehát világos: a kivándorlást megakadályozni, a népet a földhöz kötni s vele birodalmat alapítani.

A fascizista Olaszország két pilléren nyugszik: a népi erők konzerválásán, földhözkötésén, másrészt a népi erők gyara-

podásán, amit a rendkívül széleskörű szociális gondozás biztosít.

Igy jutunk el a fasiszta Olaszország egyik alappillére-hez, a földkérdéshez, Mussolini szívügyéhez. A földkérdés megoldását Olaszországban két körülmény sürgette:

1. többet, minél többet termelni
2. a népet földhöz kötni, számára hajlékot adni.

A megoldást, a gyakorlati megvalósítást pedig az a legfőbb szempont vezeti, hogy

1. a sokgyermekes új telepes család feltétlenül jól megéljen és megerősödjék.
2. a nagybirtokos érdekei ne érvényesülhessenek.

Az olasz telepítés nagymértékben különbözik a magyar problémától, mert Olaszországban a telepítést csaknem mindenütt általános talajjavítási munkálatok — „Bonifica integrale” — vezették be. Mocsarakat kell előbb lecsapolni, vagy száraz területeket öntöző berendezéssel intenzíven művelhetővé tenni, hogy megindulhasson az ember megkötése, letelepítése és a soha nem tévesztett szempont, a minél több termelés.

Az olasz telepítés főterületei a következők — északról dél felé tartva, csak a főbbeket említve:

1. Észak-Olaszországban, a tiroli hegyek lejtőin.
2. a Pontini-mocsarak vidékén,
3. Nápoly környékén, Volturnóban,
4. Puliában.
5. Sziciliában.
6. afrikai tartományokban.

A felsorolt helyeken befejeződött, vagy éppen folyik a munka. Mindenekelőtt azt kell megjegyeznünk, hogy a telepítésnek rendkívül eltérő eseteivel és feladatával találkozunk. 1. Észak-Olaszországban a tiroli hegyek lejtőjén meginduló telepítés igen nagy érdeklődésre tarthat számot. Közismert tény az, hogy Észak-Olaszországban mintegy 300,000 főnyi német kisebbség él, akik közül mintegy 200,000 lélek egy összefüggő szigetet alkot. Az Olaszországban élő német kisebbség lelke is megmozdult a német nemzetiszocializmus hatására. Körülbelül 200,000 német kívánczik hazára és ezek már optáltak is. Hitler vezér és kancellár nagyszerű gondolatát fogják itt megvalósítani t. i. azt, hogy a németek menjenek haza, ahol oly nagy szükség van rájuk s Olaszország viszont politikai határaiban a tiszta népnyelvi határt is elérheti, eleve kizárva még a legkisebb lehetőségét is a sűrűlődnak a két birodalom között. A hazakívánczó kb. 40,000

család helyét olasz „telepesek”-nek kell elfoglalni. A német kisebbség hazavitele 3 év alatt bonyolítandó le. Az előkészítő munkálatok befejeződtek és a lebonyolítás 1940 őszén meg is kezdődött. Olasz-német becslőbizottság alakult, amely minden egyes német „vagyonát”, földjét, házát, erdejét, üzletét, műhelyét felértékeli, amit egy márka $4\frac{1}{2}$ líra átszámítás mellett kifizetnek. Évenként 5—6.000 családot terveznek „letelepíteni” Olaszország északi peremére.

2. Az olasz telepítés első nagy sikerét a Róma alatti Pontini-mocsarak lecsapolása és betelepítése jelenti. A valamikor lakatlan, mocsaras, maláriás, elhagyott vidék helyén ma a Duce büszkesége nőtt ki az olasz földből: Littória és még négy város és a tanyák ezrei, mintegy 150.000 kat. holdnyi területen. A Pontini-mocsarak világának meghódítása volt a legnehezebb, de a siker annál nagyobb. Mussolini fanatizmusa és hatalmas politikai ereje kellett ahhoz, hogy először a nagybirtokosság ellenállását megtörje és aztán a lehetetlennek látszó természeti akadályokat is legyőzze. Nehéz feladat volt ez, mert már számtalan kísérlet történt s mind eredménytelen maradt. A Pontini-mocsarak vidékén csatornarendszert építettek ki. Egyik a fő csatornarendszer, amely a hegyekből lefutó vizet természetes úton vezeti a tengerbe, a másik, amely a fenékben összegyűlt vizet szivattyútelepek munkájával viszi a tengerbe és a harmadik csatornahálózat pedig a talaj öntözését szolgálja.

Az itteni munkálatok nem hasonlíthatók össze semmiféle telepítéssel, mert amíg eljutottak a hármass csatornahálózat, a hatalmas szivattyútelepek által a megmívelhető földig, rettenetes költséggel kellett áldozatokat hozni. Hol-danként kb. 2000 pengő investícióra volt szükség ahhoz, hogy a földet elhódítsák a mocsártól.

A Pontini-mocsarak helyén nagy sikerrel megvalósított telepítést főleg a következő szempontokból kell áttekinteni:

1. a telepítés emberanyaga.
2. a telepítés anyagi helyzete.
3. a termelés és értékesítés megszervezése.
4. a birtokos kártalanítása.

Pontini vidékére letelepített olasz parasztság kb. 75%-a az új telepes tanyáktól igen messze, 600—700 km-re fekvő Velence vidékéről került oda. Az emberanyag kiválasztásánál a sokgyermekes családok jöttek elsősorban számba s nem nehezítette meg a munkabíró, erős, egészséges, családnak a földhöz juttatását az előre megkívánt lefizetendő nagy összeg. Beszéltem olyan telepessel, a ki egy 15 ha-os (25 kat. hold) tanyát vett át és ott nagyszerűen gazdálko-

dik, holott azelőtt egy talpalatnyi földje sem volt, cseléd volt, aratómunkás. — Összehasonlításképp említtem fel, nálunk a telepítéseknel, általában a földhözjuttatásnál az egyik elengedhetetlen feltétel, hogy a föld vételárának 30%-át az illető előre lefizesse. Magyarbolyban, ahol a három közül az egyik u. n. „telepes község” létesült 39 házzal, beszéltem pl. Révész Sándor 40 holdas telepessel. Rendes, tiszta, 8 gyermekes magyar ember, aki a következőket mondotta: „nekem jól gyűtt ez a telepítés, mert a 32 holdas nagyvázsonyi birtokomat eladtam, az adósságok kifizetése után maradt 9.400 pengőmet befizettem a 40 hold árába — a többit meg majd letörlesztem.”

Ez a kardinális különbség az olasz és a magyar telepítés között. Ott a legmegfelelőbb ember vagyoni előfeltétel nélkül kerül a földre és a maximális munkát, a legnagyobb termelést biztosítja, nálunk pedig a nagyon vontatottan haladó rendezés során szempont, hogy tud-e az illető fizetni.

Pontini vidékén, de szerte Olaszországban a telepítés alapfeltétele, hogy az új telepes olyan helyzetbe kerüljön, hogy családjával jól megéljen, és megerősödjék. Az olasz telepítés csaknem valamennyi vezető emberével beszéltem és mind egybehangzóan azt a felfogást vallotta, hogy a birtokos érdekei, kártalanítása csak nagyon is másodrendű szempont, a fő az, hogy az új exisztenciát minél hamarabb és minél jobban megerősítsék. Ebből következik az, hogy a telepésekre kiszabott feltételek igen kedvezőek. Általában az az elv érvényesül, — voltturnói telepítésektől eltekintve — hogy az új telepes természetének felét átadja és abból az állam elrendezi az adótól a föld utáni fizetésig minden költségét. Az új gazda egy teljesen felépített 3—4 szobás lakóházat, istállót, ólakat cement trágyagödörrel, kuttat, egyszóval egy a modern higiénia követelményeinek megfelelő otthont kap. Az állatállomány és a gépek berendezésének gondját az állam viseli, sőt azt is előírja és megadja, hogy minden családnak egy fejőstehenet kell tartania, aminek tejét a családnak kell elfogyasztania. Tehát nem a merő anyagi szempont, hanem az ember megerősítése, egészséges, új generáció, jó katonanyag felnevelése a fontos.

Az olasz telepítés másik fő jellemzője, hogy nem hagyja magukra az új telepéseket. Termelésüket szigorúan ellenőrzi, tanácsadással, állandó oktatással és felügyelettel irányítja, a másik oldalon pedig teljesen kikapcsol minden kereskedőt a termény értékesítésénél. A közvetítő kereskedelem nem arathatja le azt, amit a telepések vetnek. A telepések eltekintve a családjuk fenntartására

szükséges fejenkénti 2.5 q búzától, baromfitól, amit az év során elfogyasztanak, minden más terményt kötelesek beszállítani az agrár értékesítő szövetkezetbe, ahol mindent a megállapított áron vesznek át a kereskedelem minden néven nevezendő spekulációjától mentesen. A telepéseknek tehát csak egy gondjuk van: termelni, minél jobbat és minél többet termelni. Náluk az értékesítés nehéz feladatát leveszik a telepések válláról. A szövetkezet azután elszámolja a leszállított termények értékét és a termés értékének felét kifizeti a telepésnek. Az értékesítés eme szervezettsége mellett természetesen a szövetkezet havonta előre kb. 250—300 lírát fizet ki a telepések élete fenntartására, ami egy évben kb. 3—3.500 lírát tesz ki; s ehhez jönnek még az évvégi elszámolások a birtok nagyságától függően 1—3.000 líra, amivel beruházásait végzi, vagy a pénz tartalékolja.

A birtokos kártalanítása a legkevésbé áttekinthető része az olasz telepítésnek. Minden nyitott könyvként állt előttem, mindent a legapróbb részletességig elmagyaráztak, számszerűen ismertettek, eredeti terveket számításokat átadtak, csak éppen a birtokos kártalanításának kérdését hagyták homályban. Vagy ki tudja, talán a valóságban is homályos. Egy bizonyos, hogy a tulajdonos egyszerre nem kapja meg a pénzét. Különös és rendkívül ügyes módon a nagybirtokost magát is bevonták a „Bonifica integrale” munkájába. Előírják számára, hogy hajtsa végre a megkívánt „Bonifica”-t, a javítást, a termelés fokozását, ha pedig nem bírja, akkor földjét át kell adnia az államnak. Természetes, hogy a Pontíni-mocsarak grófjai önmaguk meg sem tudták mozdulni, meg nem is nagyon akartak. Az állam tehát megoldotta a kérdést, de mivel a mocsaras földek ha-kinti egy pár száz lírás értékét, a roppant költséges vízi munkákkal kitűnő termőföldekké, 5—10.000 lírás földekké változtatta, a tulajdonos eredeti vagyonértéke eltörpül az új érték mellett. A telepések által fizetett feles részből tehát a túlnyomórészt az állam kapja költségeinek megtérítésére és csak valami kis részt ad le belőle a tulajdonosnak, aki még így is jól jár — mondják a telepítési szakértők.

3. Az olasz telepítés egyik, vagy talán egyetlen helye a Nápoly környéki Voltornó, amely a magyar viszonyoknak megfelel és vele nagyon hasonlatos. Kitűnő földek, intenzív kert, szőlő és gyümölcstermeléssel — az olasz Cegléd-Kőrös-Kecskeméti vonal. Itt mintegy 30.000 kat. holdon folyik jelenleg a munka. Az igen jó földek kisebb területen is biztosítanak megélhetést egy-egy családnak, úgy, hogy itt

egy-egy telepesnek 6, 8, 10 ha-t juttatnak, a Pontini vidék 15—20, a Szicíliai 15, 20, 25 ha-al szemben. Itt körülbelül 1.500 telepes házat, jobban mondva tanyát építenek. Ez évben 800 készült el. Az igénybevett birtokok itt természetesen magyar szemüvegen át nézve nem igen sorolhatók a latifundiumok kategóriájába, mert egyetlen 3000 ha-os nagybirtokot láttam, de az igénybevett birtokok zöme 100—300 ha terjedelmű. Beszéltem egy 120 ha-os — 204 hold — birtokkal, ő maga mutatta meg, hogy földjén, ahol eddig egy nem valami jó karban levő tanya volt, most 15 gyönyörű tanya épült. A voltornói telepítésnél a telepítés nagy problémái tulajdonképpen kiesnek. A környék túlszűfolt, magas agrárkultúrájú parasztságának kellett utat nyitni. Ennyi az egész. A földeket meg tudják fizetni, semmi rizikó nincs benne. Előre lehet tudni mennyi a hozam. Itt nem 12 és 18 éves feles szerződések alapján veszik át a földet, hanem mindjárt a törlesztési terv szerint. De ez nem azt jelenti, hogy csak a vagyonos emberek jutnak földhöz, sőt voltam nem egy olyan telepes tanyán, amelyet már ősszel felépítettek és a télen már átvette új gazdája, — aki korábban nincstelen mezőgazdasági munkás volt. Az új telepes felnevelése, támogatása pontosan úgy van szervezve, ahogy fentebb említettem.

A tulajdonos kártalanítása itt világos. A fentebb említett 120 ha-os birtokos mondotta el, hogy az állam felbecsülte birtokát és ha-kint fizet 6.000 lírát érte, ott, ahol a föld forgalmi értéke 10—12,000 líra.

4. Puliában folyó telepítés ehhez hasonló, csak jóval kisebb méretű.

5. Az olasz telepítés nagy színtere ma Szicília. A másik véglet. A Pontini-mocsarak maláriás világának meghódítása után, meg kell hódítani Szicília száraz, kopár, hegyes, dombos tájait, az olasz latifundium világát. A program 5 év. A megoldandó feladat: 500,000 ha. — 850,000 kat. hold — nagybirtokon 20,000 új telepes tanya felépítése, öntözőművek kiépítése és csaknem terméketlen, elhagyott, lakatlan szicíliai nagybirtokon az intenzív gazdálkodás megteremtése. A feladat igen nehéz, — de a munka már folyik és előrehaladt. 1939 október 28-án kezdődtek meg a munkálatok és 1940 év májusában már 4,000 telepes tanya épült. Nálunk ezalatt az idő alatt a javaslatot tárgyalták! Épültek a központok, templomok, iskolák, szövetkezeti házak stb. stb. Nincs lehetetlen a megújított Olaszországban. A szicíliai telepítés két körzetben folyik. Palermo alatt és a délkeleti sarkokban, Catania vidékén az Etna tövében. A szicíliai te-

lepítésnél is „bekapcsolták” a tulajdonosokat a munkába, előírva számukra, hogy földjük minden 25 hektárnyi területére tartoznak egy telepes tanyát építeni és a termelést intenzívebbé tenni, a telepesek szorgalmas munkájával. Ha az előírt tanyákat 1940. okt. 1-ig építik fel, akkor a költségek felét az állam viseli és „csak” másik fele terheli a birtokost, amit azonban már 1940 október 1 után építenek, azoknak költségéből már kétharmad rész hárul a birtokosra és csak egyharmadot vállal az állam. Ha pedig valaki nem tudja teljesíteni az előírt feladatokat, az állam nyomban átveszi a földjeit. A hektáronkénti 2—300 lírás földnél — tekintve, hogy 25 ha-ra esik egy tanya cca 50—60.000 líra költséggel — 1 ha. földre 2—2.500 líra új befektetés szükséges, vagyis a föld értékének 100%-a. Az állam ezt hitelezi, hisz az extenzív szicíliai nagybirtokok tőkeszegények — és ezzel a telepítésre átadandó földekben kb. 50%-os érdekeltisége van. A telepest nem érdekli a tulajdonos és az állam közötti viszony, mert ő hosszú szerződéssel úgy mint Pontiniában „feles” gazdálkodással erősödik meg. Az államnak a földbirtokban való érdekeltisége természetesen növekedni fog, mert a megoldandó feladatok, amik a birtokosra „várnak” még igen széleskörűek és költségesek, hogy csak egyet említsek, pl. az öntöző művek kiépítése rendkívüli beruházásokat igényel. Az elv tehát az, hogy a telepes házakat, tanyákat, sürgősen fel kell építeni, hogy az olasz parasztság a földet megszállhassa. Hogy a tulajdonossal milyen ügyesen „intézik el” a kérdést, a telepítést egyáltalán nem befolyásolja. Innen van az, hogy a telepítési munkák vezetői egybehangzóan azt mondják, hogy a tulajdonosok kártalanítása egészen alárendelt jelentőségű kérdés.

6. A telepítés utolsó, legdélibb színhelye az afrikai tartományokban van. Az olasz telepítést minden változatában a helyszínén tanulmányoztam, kivéve az afrikai kolonizációt, mivel május 9-én haza kellett indulnom a nyugati német háború kitörése miatt. Erről csak annyit közölhetek, hogy évenként 5.000 új telepes tanyát építenek az afrikai földön, ahová az anyaországból kerülnek telepesek.

Az olasz telepítésnek programja tehát a következő:

1. Északolaszországban évenként	5.000 család
2. Voltornóban	800 tanya
3. Puliában	200 „
4. Sziciliában	4.000 „
5. Afrikai tartományokban	5.000 „

Összesen: 15.000 új existencia

Az olasz népi erők konzerválása tehát óriási áldozatokkal hatalmas méretekben folyik. Az évente földhöz kötött 15,000 család legkevesebb 100,000 lelket számlál. Így válik lehetővé az évi 400,000 főnyi szaporodásnak a szerves beépítése a fasiszta birodalomba. Egy negyedének a földhöz kötése és az agrártermelés fokozása teszi lehetővé, hogy a többi egészségesen és kiegyensúlyozottan kapcsolódjék be a gazdasági életbe.

A fasiszta olasz birodalom egyik alappillére tehát a földkérdés mélyen járó megoldása, a másik pedig a dolgozó tömegek szociális biztosításának széleskörű, bürokrácia mentes tökéletes kiépítése.

A fasiszta Olaszország törekvéseinek tengelyében tehát egyrészt a földhözjuttatás és a minél több termelés, másrészt a munkás tömegek szociális gondozása, biztosítása került. Az önálló parasztság megerősítése, fejlesztése mellett a telepítéssel párhuzamosan megindult a munkásság szociális biztosításának kiépítése is. Az olasz telepítés nagyszabású munkálatairól már adtam képet, s mielőtt a részletekbe bocsátkoznék, hangsúlyoznom kell, hogy a munkásság — az agrármunkásság is — szociális biztosítása semmiben sem marad a telepítés mögött. A telepítés a nép és a föld viszonyát rendezi, helyezi egészséges alapokra, emez a nép egészségügyi kondícióját és a szaporodás duzzadó erejét biztosítja. Mert a fasiszta Olaszországban a legutolsó szicíliai faluban, a legutolsó földműves ember is élvezi a szociális biztosítás áldásait. Az alábbiakban éppen a mezőgazdasági munkásság problémáját kívánom ismertetni, mert az ipari munkásság szociális biztosítása már régebben ki volt építve és már nálunk is megoldották, míg a mezőgazdasági munkásságunk három millió lelket számláló tábor a mindezideig kívül van a szociális gondoskodás nélkülözhetetlen intézményén.

A fasiszta egyik legnagyobb problémája az volt, hogy a korábban igen nagyméretű olasz kivándorlás megszüntetése után, mi módon tudja eltartani az évente közel félmillió lélekkel szaporodó népét. Mussolini felismerte a helyzetet. A természeti kincsekben szegény Olaszország nem képes mint korábban éveként 20—25 millió q búzát importálni, amikor a kivándorlás megszűnt és elmaradt a kivándorlók százmilliókra rúgó pénzküldeménye is. Fokozni a termelést, minden eszközzel, jobb vetőmag, jobb trágyázás és jobb művelés által. A termelés fokozásának alapfeltétele volt azonban, hogy a munkáskérdés törvényesen megoldassék. Az olasz mezőgazdasági munkáskérdés rendezé-

sének fő irányelve, egyrészt, hogy a munkásság a megállapított bérnél kevesebbet nem kaphat, másrészt, hogy a birtokos tartozik egy-egy hektár területre az előírt munkáslétszámot, illetve munkanapot felhasználni. Ennek az elvnek a szigorú betartása biztosítja a termelés intenzív fenntartását, mert a munkabér szabályozásra a birtokos, nem válaszolhat azzal, hogy nem alkalmaz, vagy csak kevesebb embert alkalmaz. De biztosítja azt is, hogy a munkást nem lehet kizsákmányolni és az egész munkásság életszínvonalát leszorítani.

A munkáskérdés megoldása a következő:

Olaszország 94 provinciára van felosztva. A 94 provinciaiban minden foglalkozási ágban megvan a szervezete:

1. a birtokosoké — és mellettük
2. a mezőgazdasági munkásságé is.

A birtokos számára elő van írva, hogy hány embert tartozik foglalkoztatni és a gazdának már jóelőre, kora tavasszal be kell jelenteni, hogy miként akar gazdálkodni, hány cselédre, aratóra és napszámosra lesz szüksége. Előre tudják tehát, hogy az egyes provinciákban mennyi és milyen munkásra lesz szükség. A birtokos helyzete is könnyű, mert nem kell a munkavállalókkal egyenként bajlódni, mert ha megbetegednék vagy elmegy valaki, bejelenti a Szindikátusnak és a munkásokat a szindikátus munkásosztálya utalja ki a munkaadó kérésére. Természetesen a betegről a biztosítás folytán az állam gondoskodik.

Az egyes provinciákban kb. 80—120,000 munkás van be-szervezve. Minden egyes munkásról kartotékot vezetnek. Fel van véve a munkás családi helyzete, gyermekeinek száma, életkora, egészségügyi állapota. Azt is nyilvántartják, hogy hol dolgozik.

A munkásság munkabére provinciánként van évről évre megállapítva kollektív szerződések formájában. Szigorúan ellenőrzik, hogy minden munkás pontosan megkapja a bérét. A munkásságnak viszont érdeke, hogy amikor csak lehet, munkában legyen, hogy ezáltal a szociális biztosítás áldásait élvezhesse.

A szindikátus az összes igénylések és a munkásokról vezetett kartoték alapján, a szokásos betegállomány százalékos figyelembe vételével munkás-mérleget állít fel, amelyből előre látják, hogy az egyes provinciákban bizonyos számú munkás hiányzik, vagy bizonyos számú munkáskéz nem találhat munkát. A munkáskérdés ilyen átfogó, mind a két oldal szempontjait figyelembe vevő megoldása és a pontos szervezés tette lehetővé, hogy a terme-

lés bámulatos fokozása ellenére is — a korábbi 20—25 millió q búza import helyett ma már csak 3—4 millió q külföldi búzára van szükségük — évről évre jelentős számú olasz mezőgazdasági munkás vállalhatott munkát Németországban. Még 1940-ben is, a háborús helyzet ellenére is 49,000 olasz munkás ment Németországba.

Provinciánként felépített minden egyes munkást számon tartó szervezettség teszi lehetővé, hogy a szociális biztosítás áldásait a társadalom minden rétege élvezhesse, a parasztság, munkásság, kéziparosság egyaránt, vagyis mindenki, mégha a falun él is.

A szociális biztosítás mindenre kiterjed:

1. öregségre,
2. rokkantságra,
3. balesetre,
4. betegségre,
5. családi pótlékra,
6. a családalapítás támogatására.

Természetesen a szülési segély, gyógyszerellátás a betegségi biztosítás juttatásai között szerepel.

A biztosítás igen nagymérvű, felöleli a biztosítás teljes területét és a dolgozó társadalom minden rétegét. Nálunk ezzel szemben a lakosság egyik legszélesebb, legszegényebb és legmagyarabb rétege, a mezőgazdasági munkásság, törpebirtokosság sem családi bérpótlékban nem részesül, sem betegség, rokkantság esetére nincs biztosítva, családalapítását sem segíti elő senki, öregségére kap valami egészen kicsiny összeget, havi 5 pengőt 65 életéve után. A fasiszta Olaszország szociális biztosításának fejlődési vonalát az jellemzi legjobban, hogy a szociális biztosítás összege 1922-ben a fascizmus uralomrajutásakor még csak 150 millió líra volt és 1940-ben a biztosítás költsége már 1.500 millió lírát tett ki és ezt a tételt a következő évben 2.000 millióra becsülik.

A hatalmas költségek akként jönnek össze, hogy minden eltöltött munkanap után fizet

a munkaadó	1.50 lírát	általános biztosításra,
a munkaadó	1.50 lírát	családi pótlék céljára,
a munkás	0.80 lírát	családi pótlék céljára,
összesen	3.80 lírát.	

1940.-ben pl. a napi átlagos napszámber (mezőgazdaságban) 15 líra volt és ebből a munkásnak maradt 14.20 líra, a munkaadónak pedig egy napi munka 18 lírába került.

Az évi 1.500 millió líra költségből mintegy 1.000 millió

jut a különböző biztosításokra és 500 millió líra a családi pótlékra, a családi bérre.

Óriási áldozatot hoznak, de az eredmény még nagyobb, mert nyugodtan mondhatjuk, hogy a fasiszta Olaszországban a legutolsó szicíliai faluban is minden szegény munkás igazságos, pontos szociális gondozásban részesül. Gyógyítják, ha beteg, ápolják, ha új életet ad az olasz nemzetnek, támogatják, ha családi fészket rak és új életre indul, több kenyeret adnak oda, ahol több éhes gyermekszáj várja haza a munkást, és nem tűrik, hogy a tuberkulózis fertőzésű egy percig is a családban maradjon.

A szociálpolitikának alapja az, hogy a termelés fenntartható legyen, vagyis jövedelmező legyen és ne tépázzák meg a gazdasági válságok. A fasiszta gazdaságpolitika ezt a nélkülözhetetlen stabilitást akként teremtette meg, hogy a mezőgazdasági értékesítést és beszerzést szövetkezeti alapon megszervezte és a közvetítő kereskedelmet kikapcsolta.

A Conzorcio-Agrerio, a szövetkezeti szervezetek, kötelezően és életképesen vannak kiépítve. Hivatalosan megállapították, hogy a termelők egy évre személyenként pl. 2.5 q búzát, 20 kg. olajat, stb. tarthatnak meg saját szükségletükre, a többit csak a Conzorciónak adhatják át a megállapított egységaron. A szerszámok, gépek, alkatrészek, anyagok (műtrágya, cement, stb.) viszont gyári áron a közvetítő kereskedelem kikapcsolásával állanak a termelők rendelkezésére a Conzorcióban.

A fasiszta Olaszország pillérei tehát a földkérdés komoly megoldásán és a széles tömegek tökéletes szociális gondozásán épültek fel, a gazdasági élet szövetkezeti szerveztségében.

A munka óriási és amikor a legdélibb szicíliai provinciában is a 80—100,000 főnyi falusi munkás beszervezettségének modern vasszekrényekben elhelyezett kartotékjait megnéztem, és amikor 2—3 perc alatti elintézésről meggyőződtem, kerestem az okokat, hogy tudták ezt így megoldani, hisz nálunk egyébről sem beszélnek, minthogy a magyar falu népe megszervezhetetlen. Világos lett előttem a rejtély nyitja: Olaszországban a nagy munkát, fiatal, lelkes, fanatikus emberek végezték, szívós kitartással. Elmondották, hogy 1935-ben kezdték ezt az utolsó embert is számontartó organikus felépítést és évekig megfeszített munkát végeztek éjjel nappal. Boldog büszkeséggel mondták, de győztük, mert a Duce így akarta. Nálunk évekig vitatják, hogy miért nem lehet a nagy kérdéseket rendezni.

A német mezőgazdasági termelés fejlődése — Darré tízparancsolata

A nemzeti szocialista Európában az egyes országok gazdasági együttműködése szorosabb kell, hogy legyen, mint korábban volt, mert a nemzeti szocializmus európai célkitűzése

1. a gazdasági erőforrások maximális kihasználása,
2. a termelésnek a maximumig való fokozása,
3. a sűrűn lakott Európa munkástömegei életszínvonalának emelése.

Ezt a célkitűzést szoros együttműködéssel, az európai gazdasági élet együttes megszervezésével lehet csak elérni.

Ezért elsősorban a cél a német mezőgazdasági termelés rövid áttekintése és a magyar-német mezőgazdasági termelésnek, helyesebben a magyar és a német agrárpolitika célkitűzéseinek, módszereinek s eredményeinek összehasonlítása.

A régóta folytatott és kiterjedt német üzemstatisztika lehetővé teszi, hogy a német mezőgazdasági termelésnek a háború után végbement fejlődését áttekinthessük. A német mezőgazdasági termelést az elmúlt negyed század alatt három fontos körülmény befolyásolta:

1. a világháború, amely az állatállományt és egyéb termelési eszközöket pusztította el,
2. az agrár termékek és a felhasznált iparcikkek árviszonyában bekövetkezett eltolódás,
3. a szántóföldi termelés és az állattartás termékeinek áralakulásában bekövetkezett eltolódás.

Ezek a körülmények a termelés nagyságát, a mezőgazdasági termelés teljesítményét és a jövedelmezőségét befolyásolták.

A német mezőgazdasági termelés eredményeinek három időszakban, és pedig

1. a világháború előtt,
2. az inflációs években,
3. a hatalom átvétele után

történő vizsgálata megmutatja a német agrárpolitika fő irányvonalait és eredményeit.

A világháború előtti és a háború utáni eredmények összevetése — üzemi számtartási vizsgálatok alapján — világosan megmutatja, hogy a mezőgazdaság jövedelmezősége annyira megromlott, hogy a tiszta jövedelem általánosságban eltűnt. Az infláció pénz- és ározőne pedig nem vezetett tényleges haszonra.

Ha a világháború előtti 1912—14. éveket az inflációt követő 1924—26. évekkel hasonlítjuk össze, azt látjuk, hogy amíg a hektáronkénti bevétel 4 százalékkal csökkent, addig az összes hektáronkénti kiadás 14 százalékkal emelkedett a munkabérek és szociális biztosítás költségeinek 21 százalékkal, a közterheknek pedig 275 százalékkal való növekedése következtében. Az eredmény nem maradt el. A világháború előtti fent megjelölt években a hektáronkénti tiszta hozam 93 márkáról az infláció utáni években 1 márkára esett, vagyis a tiszta hozam eltűnt.

Ennek oka egyrészt, hogy a nyers hozam csökkent, a háborúnak a termelésre, a termelő eszközökre gyakorolt pusztító hatása következtében — gondoljunk csak az 1914—15. években a Schweinemord esetére, amikor egy éven belül a sertésállomány felét, 9—10 millió sertést pusztítottak el takarmányhiány miatt — másrészt pedig az áreltolódások és a közterhek megnövekedése folytán a költségelemek jelentősen megnöttek. A vizsgálat azt mutatja, hogy az inflációs évek átlagában a gabonaneműek termésátlaga 15—20 százalékkal, a kapásnövényeké 10—15 százalékkal volt kisebb, mint a háború előtti években. Az állatállomány hanyatlása még nagyobb mértékű volt.

A háborús és az inflációs évek eredménye a mezőgazdaságot terhelő adósságok devalválódása volt. Ez azonban látszólagos eredmény volt csupán, mert a háborús és az inflációs évek alatt a gazdaságok felszerelésében, állományában bekövetkezett pusztulás és hiány helyrehozatala olyan jelentős tőkét igényelt, hogy a német mezőgazdaság újraeladósodása az inflációs évek után soha nem látott gyorsasággal játszódott le s rövid idő alatt az agrártermelés súlyos problémájává lett.

A német agrártermelés az inflációt követő másfél év-

tized alatt különbözőképpen alakult. Négy időszakot különböztethetünk meg:

1. 1924—25. és 1926—27. években a mezőgazdaság regenerálódott, a termelés teljesítménye, a nyershozam emelkedett,

2. a második időszakban, 1927—28. és 1929—30. évek alatt, a korábbi években a termelés intenzívebbé tétele érdekében alkalmazott beruházások kezdték éreztetni hatását, a nyershozam fokozatosan emelkedett tovább,

3. az 1930—31. és 1932—33. években a világválság itt is éreztette hatását. A nyershozam körülbelül az inflációs éveket követő időnek szintjére csúszott vissza,

4. a negyedik időszak az 1933—34-től 1936—37-ig terjedő évekre szorítkozik, az úgynevezett hatalomátvételt követő négy évre, amikor a mezőgazdasági igazgatás és az értékesítés átszervezésével, a jövedelmező árak biztosításával a nyershozam mennyiségi és értékösszeg szempontjából is igen nagymértékben fejlődött.

A német mezőgazdasági termelés fejlődését a különböző üzemnagyságok szerint tekintjük át, mert így a szántóföldi termények és az állattartás termékeinek áralakulásával bekövetkezett eltolódások jobban megfigyelhetők.

Az üzemnagyságok a következők:

	Észak és Kelet	Dél és Nyugat
	Németországban	
1. Kisüzem	5— 50 ha	5— 20 ha
2. Középzem	50—200 ha	20—100 ha
3. Nagyüzem	200 ha-n felül	100 ha-n felül

A Német Birodalom egyik legnagyobb problémája a mezőgazdasági termelésének fokozása volt. Ez az alapja az idegen országoktól való tényleges függetlenségének.

Az üzemstatisztikai vizsgálatokban az egyes termékeket a mindenkorin árak alapján veszik figyelembe, éppen ezért ezekből az eredményekből a termelés tényleges fejlődésére nem lehet következtetni. Pedig az ország közellátása szempontjából elsősorban a termelt mennyiségek érdekelnek bennünket és nem az árösszegek.

Dr. H. L. Fensch — a Reichsnährstand üzemstatisztikai osztályának vezetője — a termelés mennyiségi fejlődésének vizsgálatára azt a módszert alkalmazta, hogy a szántóföldi termelés teljesítményének mérésére a három főtermény:

1. a gabonafélék,
2. a burgonya,
3. a cukorrépa

termésátlagait vette figyelembe, akként, hogy 4 q cukorrépát és 4 q burgonyát 1—1 q gabona értékének tekintett. Sok évre szóló vizsgálat alapján u. i. megállapította, hogy a szántóföldi termelés tényleges teljesítményének fejlődését ezek a termények szabják meg.

A szántóföldi termelés fejlődése, a termésátlagok emelkedése nagyon jelentős. Az 1924/27—1933/37. években a termésátlagok

α kisüzemben	21 százalékkal
α középüzemben	17 "
α nagyüzemben	15 "
átlagosan	19 százalékkal

emelkedtek. A gabonaegységben kifejezett „szántóföldi teljesítmény” hektáronként elérte 1933/37. évek átlagában

α kisüzemben	25.8 q-t
α középüzemben	28.9 q-t
α nagyüzemben	30.6 q-t

oly módon, hogy az 1933/37. évek átlagában a hektáronkénti gabonaegységben kifejezett hozam

α kisüzemben	4.5 q-val
α középüzemben	4.2 q-val
α nagyüzemben	4.1 q-val

nagyobb volt, mint az 1924/27. évek átlagában. Rendkívül nagy eredmény ez, ha meggondoljuk, hogy a 18 millió ha szántóföldnél ez 75 millió q gabonaegységben kifejezett terméstöbbletet jelent.

Az állattartás teljesítményének fejlődését a tehenészetek tejtermelésével mérte, mert úgy mond, ebben kifejezésre jutnak a tenyésztés, a tartás, a takarmányozási módszerek fejlődése is. Tehette ezt főleg azért, mert már 1937-ben a Birodalom 10.225.000 darabból álló tehenállományából 6.890.000 darab, 67.4 százalék kötelező ellenőrzés alatt állott.

Az állattartás hozamának fejlődését két körülmény befolyásolta; egyrészt az állatállomány számszerű növekedése, másrészt az állattartás hozamának a fokozása a takarmányozási technika jelentős fejlődésével.

Az állattartás hozamának fejlődésére valóban jellemző tejtermelés az 1924/27.—1933/37. évek alatt igen jelentős

mértékben emelkedett, úgyhogy a tehenenkénti évi tejhozam

α kisüzemben	670 literrel 37 százalékkal
α középüzemben	630 " 27 "
α nagyüzemben	510 " 18 "
<hr/>	
	átlagosan 31 százalékkal

emelkedett és elérte a kisüzemekben a 2480 litert, a középüzemekben a 3000 litert és a nagyüzemekben a 3300 litert.

A német mezőgazdasági termelés tényleges teljesítménye tehát igen jelentősen emelkedett. A közellátás szempontjából azonban a termelés fokozása mellett a piacra hozott mennyiségek alakulásának van még nagy jelentősége.

A vizsgálatokból az tűnik ki, hogy a piacra vitt, az eladott mennyiségek folytonosan emelkedtek. Az 1930/33. évek agrárválsága idején az emelkedés nagyon lelassult, sőt a nagyüzemben a fejlődésben egyenesen a stagnáció tünetei mutatkoztak. A hatalom átvétele utáni években azonban a fejlődés igen nagymértékű, ami az agrártermelés teljes átszervezésének a következménye.

Amin a termelésben is láttuk, úgy a piacra vitt mennyiségek tekintetében is az tűnik ki, hogy az állattartás termékeinek piacra vitt mennyisége erőteljesebben fejlődött, mint a szántóföldi terményeké. Az 1933/37. évek átlagában az állattartás termékeinek piacra vitt mennyisége 50 százalékkal volt nagyobb, mint az 1924/27. évek átlagában. A szántóföldi terményeknél ez az emelkedés kisebb, 34 százalék, ami azonban szintén igen tekintélyes fejlődést jelent.

A termelés és a piacra vitt mennyiségek ilyen fokozása azt eredményezte, hogy annak ellenére, hogy az 1932—37. években Németország lakosságának

búzalisztfogyasztása	25 százalékkal
cukorfogyasztása	24 "
vajfogyasztása	23 "
húsfogyasztása	11 "
tejfogyasztása	12 "

emelkedett, a Birodalom önellátása az 1932. évi 75 százalékról 1937-re 83 százalékra és jelenleg 85 százalékra emelkedett.

A német mezőgazdaság teljesítménye tehát igen jelentős mértékben fejlődött és a közellátás terén a kisüzem játszott a legnagyobb szerepet. Mert minden terméket egybe-

vége a piacra vitt eladott mennyiségek legerősebben a kisüzemnél emelkedtek. Az emelkedés az 1924/27—1933/37. évek alatt

a kisüzemnél	46 százalékot
a középzüemnél	44 "
a nagyüzemnél	37 "

ért el.

A gazdaságok jövedelmezőségi kérdésével kapcsolatban hangsúlyoznunk kell, hogy a mezőgazdasági termelés fokozása és a közellátás biztosítása terén elért nagyszerű eredményeknek alapja a termelés jövedelmezősége, mert nehézségekkel és deficittel termelő gazdaságoktól nem várható a termelés fokozása.

A nemzeti szocialista német agrárpolitika ezeket a nagyszerű sikereit azzal érte el, hogy nagy, átfogó tervek alapján széleskörű termelési programot hajtott végre. Az eredményeket pedig az biztosította, hogy az agrárigazgatás széleskörű kiépítésével az utolsó falu utolsó gazdájának udvaráig leérnek az intézkedések, tanácsok és segítések. Az ilyen szervezettségnek köszönhető, hogy az 1934 december 15-én meghirdetett „termelési csata” győzelemmel végződött, mert a kiadott „tízparancsolat” ellen nemhogy vétettek, hanem szigorúan betartották.

Ebben a tízparancsolatban benne van a német nemzeti szocialista agrárpolitika termelési irányelve:

1. Műveld földedet intenzíven!

Németország szegény a földet illetően, de gazdag népi ereje és bővelkedik minden segédeszközben, hogy a szűk határain belül saját népét maga lássa el és a nyersanyagok jórészét maga teremtsse elő.

Termelj tehát földeden többet, mert amit eddig termeltél, az nem elég a német nép jövőjének biztosításához.

2. Több trágyát használj és trágyázz helyesen!

A több termés több tápanyagot kíván.

3. Vess tiszta magot!

4. Sokoldalúan gazdálkodj és kerüld az egyoldalú termelést! — mert a sokoldalú termelés biztonságot nyújt, az egyoldalúság pedig bizonytalanságot teremt számodra és az egész német nép számára. A „kedvezőtlen időjárás” rizikóját csak a többirányú termelés teszi elviselhetővé.

5. Gazdálkodj sokoldalúan, de ne növelj a vetésterületét azoknak a terményeknek, amelyeket a német nép nem használ.

Helyezz súlyt a gabonafélék többtermelésénél a takar-

mányárpa és a rozs termelésére, de semmiesetre sem a búzára és zabra, mert búza van bőven, zab pedig elég. Takarmányárpából azonban hiány van, amit korábban külföldről kellett behozni.

6. Termelj zöldtakarmányt köztesként.

7. Javítsd földedet.

8. Csak annyi állatot tarts, amennyi zöldtakarmányt magad tudsz termelni! Nemcsak a minél nagyobb állatlétszám, hanem a maximális teljesítmény a fontos.

9. Tarts munkaképes igavonó jószágot, de ne tarts munkaképtelen takarmánypusztító ígás állatot!

10. Tarts juhot!

A liberális gazdaságpolitika egy évszázada alatt a juhállomány 25 milliőről 3.5 millióra csökkent a Német Birodalomban.

A „termelési csata” „tízparancsolata” valóban felölelte a termelés nagy irányelveit. A sikert azonban a parancs mellett az a helyes árpolitika biztosította, amely a jövedelmező termelést lehetővé tette, mert tartósan jövedelmező ár nélkül a termelést fokozni teljességgel lehetetlen.

A parancsolatok mellett azonban a lehetőségeket is megteremtették ahhoz, hogy a gazdatársadalom elérhesse azt, amire szüksége van. Hiába buzdították volna a több műtrágyafogyasztásra, ha az árát felemelték volna. Parancsolták a több műtrágyahasználást, de nyomban leszállították az árát egyharmaddal. És így volt ez az egész vonalon. Az irányelvek mellé anyagi támogatást is kapcsoltak, az elvek megvalósításához eszközöket is rendelkezésre bocsátottak.

A magyar és a német agrárpolitika eredményei — a 40 milliárdos nagy német terv

A magyar mezőgazdasági termelés fejlődéséről, sajnos, olyan értelemben nem igen beszélhetünk, hogy a háború és az infláció után elmúlt másfél évtized alatt valamiféle határozott teljesítményfokozódás következett volna be. Voltak igen jó termések és voltak katasztrófális aratások, volt esztendő, amikor csaknem értékesíthetetlenül „sok” volt az állat, máskor pedig a legnagyobb nehézségek mutatkoztak. A termelés tervszerű fokozása érdekében olyan intézkedésekkel, amelyekkel a nemzeti szocialista Német Birodalomban az agrártermelés fokozását érték, nálunk nem találkozunk.

A mezőgazdasági teljesítmények összehasonlítására a Fensch által használt módszert választhatjuk azzal a módosítással, hogy a szántóföldi termelés termésátlaga mellett az állattartás hozamának vizsgálatánál nem elégedünk meg a tejtermelés összehasonlításával, mert annak pontos megállapítása Magyarországon nem áll szilárd alapokon, hanem a mezőgazdaságilag művelt terület egységére jutó állatállományt állítjuk egymás mellé.

A szántóföldi termelés alakulásának megítélésére a Fensch-féle eljárással szemben, aki a német mezőgazdasági termelés szempontjából három főterményre: a gabonafélékre, burgonyára és cukorrépára volt tekintettel, nekünk még ezek mellett a tengerit is figyelembe kell vennünk. Ugyanabban az időszakban, az 1933/34 — négy év átlagában a kat. holdankénti átlagtermés:

búzából	8.1 q
rozsból	6.7 q
árpából	8.0 q
zabból	7.4 q

tengeriből	10.0 q
burgonyából	38.6 q
cukorrépából	118.0 q volt.

Hasonló módszerekkel végezve a számítást, vagyis 1 q ten-
gerit, 4 q burgonyát és 4 q cukorrépát véve egyenlőnek 1 q
gabonafélével és a vetésterületek szerinti mérlegelést végre-
hajtva, a szántóföldi termelés „teljesítménye” 8.7 q volt kat.
holdanként, ami hektáronként 15.1 q-nak felel meg, a német
termelés 25.8 q-ás kisüzemi és 30.6 q-ás nagyüzemi eredmé-
nyeivel szemben. A magyar és német gabona-termésátlagok
között mutatkozó jelentős eltérés közismert. A szántóföldi
termelés „teljesítménye” között azonban ennél még jóval
nagyobb az eltérés: kisüzemet véve 70 százalék, nagyüzemet
véve 100 százalék. Ez a nagy különbség a gabona-termés-
átlagban, de főleg a kapásnövények termésátlagában mutat-
kozó 100—200 százalékos különbségekből adódik. A burgo-
nya említett kat. holdankénti 38.6 q-ás termésátlaga ha-
kénti 65.5 q-nak felel meg, szemben a németországi termésátlag-
gal, amely:

a gabonatermelő gazdaságokban	161 q
a cukorrépatermelő	176 q
a burgonyatermelő	168 q
a takarmánytermelő	159 q

átlagban 165 q volt hektáronként, éppen 2.5 szerese a ma-
gyar átlagtermésnek.

A cukorrépánál a kat. holdankénti termésátlag 118 q
volt, ami hektáronként 204 q-nak felel meg, a német termés-
átlag pedig a cukorrépatermelő gazdaságokban 302 q, a
burgonyatermelő üzemekben 288 q volt, 42—48 százalékkal
több.

Nagyon jól tudjuk, hogy Magyarország és Németország
klimatikus viszonyai jelentős különbségeket mutatnak, ame-
lyek a termelés eredményében feltétlen kifejezésre is jut-
nak, de leszek bátor az alábbi vizsgálatok során rámutatni
azokra az üzemvitelben, termelésben mutatkozó különbsé-
gekre, amelyek a szántóföldi termelés „teljesítménye” között
talált, pusztán az időjárással nem magyarázható 70—100
százalékos eltéréseket megmagyarázzák.

A mezőgazdasági termelés összes teljesítményének ösz-
szehasonlításához természetesen a mezőgazdaság másik fő-
üzemágának, az állattartásnak a helyzetét is át kell tekin-
tenünk.

A Fensch által alkalmazott módszer itt egyedül nem
vezet célra, mert Magyarországon a tehenek tejelési ellen-

őrzése az állománynak csak elenyészően csekély hányadát öleli fel. Batta Pál, a földművelésügyi minisztérium állattenyésztési osztályának agilis vezetője írja, hogy „az egyesületeknél a népies állományból eddig a legjobb igyekezet mellett is csak mintegy 15.000 tehenet sikerült ellenőrzés alá venni, amivel távolról sem lehetünk megelégedve.” Valóban nem, mert ez a tehénállománynak csak 1.5 százalékát teszi. Az évi fejési átlagokat a szakkörök becslésszerűen adták meg, ami az 1933/37. évek átlagában, országos átlagban 1790 litert tett. Ez minden esetre lényegesen kisebb, mint a németországi 2936 literes országos fejési átlag. A különbség 63 százalék. Természetesen a gazdaságok jórésze ennél jóval nagyobb eredményeket is elér. Láttam olyan üzemet Meklenburgban, ahol a 35 tehénből álló tehenészet 4000 literes istállóátlagot ért el és a legjobb tehéntől 7500 litert fejtek az elmúlt évben.

A teljesítmények közötti különbség jelentőségét fokozza az is, hogy az állatállomány Magyarországon viszonylag lényegesen kisebb, mint Németországban.

Az állatállományt számos állatra átszámítva, azt találjuk, hogy Németországban 100 ha mezőgazdaságilag művelt területre 79 db. számos állat esett a számtartás statisztikai vizsgálatok szerint. Magyarországon a vizsgált időszakban 100 kat. hold mezőgazdaságilag művelt területre 27.4 darab számos állat jutott, ami 100 ha-ra átszámítva 47.5 darabot jelent az üzemszatisztikai vizsgálatok eredménye szerint. Közismert tény, hogy a számtartást vezető gazdaságok az átlagnál jobb eredményeket mutatnak. Pl. a Statisztikai Hivatal által végzett adatgyűjtés alapján 100 ha mezőgazdaságilag művelt területre a jelzett időben csak 33.8 darab számos állat jutott.

Ha a számtartási vizsgálatokat vesszük alapul, úgy a német mezőgazdaság állattartása 66 százalékkal, ha a Statisztikai Hivatal adatait tekintjük, úgy 130 százalékkal intenzívebb a magyar mezőgazdaság állattartásánál.

De hogy az elvonatkoztatott számok világából egy percre kilépjek és a német mezőgazdaság termelési viszonyait a való életből vett tapasztalattal világítsam meg, felemlítem, hogy láttam olyan kisgazdaságot, ahol a 28 ha-nyi birtokon 14 fejős tehenet, 18 növendék marhát, 4 lovat és 26 sertést, valamint 60 baromfit találtam. Ez 100 ha-kénti 107 számos állatnak felel meg. A szomszédos középbirtokon 118 ha-on volt 35 fejős tehen, 35 növendék, 7 ló és 200 sertés, ami 100 ha-ra átszámítva 91 számos állatot jelent.

Mindezt egybevetve megállapíthatjuk, hogy a magyar

mezőgazdasági termelésben az állattartás nagysága általában a fele a német állatállománynak. Az állattartás takarmányozása, belterjes üzemvitele kb. 50—60 százalékkal gyengébb, mint a német gazdaságokban.

Ha a szántóföldi termelés és az állattartás hozamának itt ismertetett különbségeit figyelembe vesszük, meg kell állapítanunk, hogy a magyar mezőgazdasági termelés „teljesítménye” kb. a fele annak, amit a német mezőgazdaság elért.

Az okokat keresve vizsgálódásainkban mélyebbre kell hatolnunk és a feleletet meg is kapjuk, ha megvizsgáljuk mindkét országra nézve

1. a művelési ágak arányát,
2. az állattartás viszonylagos helyzetét,
3. a mezőgazdaságban használt gépek és eszközök elterjedtségét,
4. a műtrágya felhasználását.

A művelési ágak aránya nem nagy eltérést mutat a két ország mezőgazdaságában:

	Magyarország 1932—34.	Németország 1924—34.
	százalékban	
gabona és hüvelyesek	53	62
kapások	28	21
takarmánynövények	16	11
egyéb	3	6
	100	100

A gabonatermelés, a kapások és a takarmányfélék termelési arányát illetően azt vártuk volna, hogy a magas állatállomány következtében Németországban a gabonatermelés viszonylag kisebb súllyal szerepel. A fokozott állattartás takarmányszükségletét a viszonylag kisebb területen termelt kapásnövények mellett egyrészt, mint láttuk, a sokkalta magasabb termésátlagok, másrészt pedig abraktakarmánybevitel fedezi. A magyar és a német mezőgazdasági termelés tehát a művelési ágak vonalán nem mutat nagy eltérést.

Az állattartásnak a mezőgazdasági termelésbe való beilleszkedését, súlyát akként tekinthetjük át, ha megvizsgáljuk a mezőgazdasági üzemben „dolgozó” tőkék arányait, a számtartási vizsgálatok alapján:

	Magyarország	Németország
Telek-, épület- és ültetvény- tőke	82.9%	67%
Állattőke	8.2 „	21 „
Gépek és eszközök	3.1 „	21 „
Egyéb	5.9 „	1 „
	100	100

A mezőgazdaságban dolgozó tőkék aránya azt mutatja, hogy amíg a magyar mezőgazdaságban az állattartás csak tizedrész annyi tőkét reprezentál, mint a föld és az épületek, addig a német mezőgazdaságban az állattartás közel egyharmadát teszi a föld- és épülettőkének. Ez az arány volt várható azok után, amiket az állatállományok eltérő nagyságáról fentebb mondtunk.

A magyar és a német mezőgazdasági termelés teljesítményében tapasztalt meglepő különbségnek ez az alapja. A sokkal nagyobb termésátlagok viszont oda vezethetők vissza, hogy a föld termőerejét a viszonylag igen magas állatállomány trágya termelésével biztosítják. De sietve kell megjegyezni, hogy ezzel még a német mezőgazdaságban nem elégednek meg. A bő istállótrágya mellett igen nagy-mennyiségű műtrágyát használnak még fel, amelynek termelés stimuláló hatása éppen a bőséges istállótrágyázás mellett érvényesül igazán.

A műtrágya csaknem összehasonlíthatatlan szerepet tölt be a magyar és a német mezőgazdasági termelésben. Az összehasonlításnál azt vizsgáljuk ismét, hogy az üzemi kiadásokban milyen arányban szerepel a műtrágya költsége.

Magyarországon a számtartást vezető gazdaságokban — ez az országos átlagnál, mint említettem, sokkal jobb — az üzemi kiadásokban a műtrágya 1.4 százalékot tesz csupán, a német üzemekben talált 12 százalékkal szemben. Az abszolút számokat nem hasonlíthatjuk össze, vagyis hogy kat. holdanként, vagy hektáronként mennyit költöttek műtrágyára, de ez esetben mégis jellemző felemlíteni, hogy a német mezőgazdaságokban az 1924—34. évek átlagában a mezőgazdaságilag művelt terület minden hektárjára 34 márká értékű műtrágyát használtak fel évente, Magyarországon pedig kat. holdanként 1 pengőt költöttek műtrágyára.

A német mezőgazdaságban az 1929/30—33/34. évek átlagában az 5 ha-nál nagyobb gazdaságokban a szántóföld minden hektárjára felhasználtak 77 kg szuperfoszfát, káli stb. műtrágyákat, a rétekre és legelőkre pedig 46 kg-ot. Magyarországon ugyanebben az 5 évben átlagosan 542.000 q szu-

perfoszfátot és 91.000 q egyéb műtrágyafélét használtak fel, amiből az ország mezőgazdaságilag művelt területére 4.8 kg jut kat. holdanként, ami a válságmély idején 2 kg-ra süllyedt.

A vizsgált évek óta Magyarországon csak annyi történt, hogy a holdankénti 4—5 kg-os műtrágyafogyasztás „helyreállt”, Németországban azonban az itt említett fantasztikusan magasnak látszó műtrágyafogyasztási számok már a régmúlté, mert az 1934 őszén meghirdetett „Termelési csata” egyik fegyvere éppen a műtrágyafelhasználás fokozása volt. 1934-ben a műtrágya árát jelentősen mérsékeltek. A Magyarországon szokásos 1—2 százalékos látszatintézkedéssel szemben a szuperfoszfát árát 30 százalékkal, a káli árát 25 százalékkal leszállították Németországban. Az eredmény négy év alatt az, hogy a szuperfoszfát, káli műtrágyák felhasználása 80, illetve 87 százalékkal emelkedett. Ma már kb. 40 millió q a Birodalom évi műtrágya felhasználása, úgyhogy az említett 77 kg-os szántóföldi hektáronkénti felhasználás helyett ma ott tartanak, hogy a mezőgazdaságilag művelt terület minden hektárjára 140 kg műtrágya jut, a magyarországi holdankénti 4—5 kg-mal szemben. Ez az arány egyezik a 34 márká és az 1 pengő ha-kénti műtrágyaköltség arányával.

A magyar és a német mezőgazdasági termelés teljesítménye között talált nagy különbség további oka abban rejlik, hogy a magyar mezőgazdasági termelés technikája a németéhez viszonyítva elmaradott, ósdi.

Kitűnik ez számszerűen a számtartásvizsgálatok eredményeiből is, amelyek szerint a mezőgazdaságban dolgozó tőkének Magyarországon csak 3.0 százaléka esik gépekre és eszközökre, a németországi 11 százalékkal szemben. Gyakran találkozunk azzal a közvéleményszerű felfogással, hogy amikor mi a mezőgazdasági termelés technikai fejlesztéséről beszélünk, akkor sokan gőzekékre és rosszemlékű traktorakciókra gondolnak csupán. Nem erről van szó, hanem pontosan az ellenkezőjéről.

A mezőgazdasági termelés technikai fejlesztésének, ha úgy tetszik, gépesítésének legfőbb és leghálásabb területe az állattartás. A takarmányozás technikai tökéletesítése óriási értékek pusztulásától óv meg.

A takarmányerjesztő és tároló szilók kiépítése az alapja a takarmányfeldolgozás és tárolás fejlesztésének. Németországban 1932-ben 650.000 köbméter takarmányerjesztő férő volt, amit 1938-ra 6.7 millió köbméterre emeltek fel, olymódon, hogy a takarmányszilóval dolgozó üzemek száma az

1933. évi 14.000-ről 144.000-re emelkedett, illetve ha a burgonyaszilókat is számbavesszük, 194.000-re. A takarmányburgonya veszteségnélküli felhasználása szempontjából fontos burgonyafőző állomások számát 4000-re emelték az 1932. évi 144-ről.

A szálatakarmánynak a legkisebb veszteséggel való felettetése szecska alakjában történhet. 1939-ben már 2 millió szecs kavágógép volt használatban az 5 ha-nál nagyobb gazdaságokban, ami azt jelenti, hogy három gazdaság közül kétben használtak szecs kavágót. A gépek hajtására 1.3 millió darab elektromotor van már üzemben a német gazdaságokban. Minden második gazdaságban, kisgazdaságban is van villamos motor.

Tehát nem a feudális világ gépkolosszusára, a gőzekére kell gondolnunk, ha a mezőgazdasági termelés technikai fejlettségét vizsgáljuk, hanem az intenzív kisüzemek termelésének tökéletesítésére.

Nem lenne teljes a kép, ha a magyar és német mezőgazdasági termelés terén mutatkozó nagy eltérés legfőbb okáról — ha röviden is — nem tennénk említést. A mezőgazdasági igazgatásról van u. i. szó. Arról, amit a német mezőgazdasági termelésben elértek, az egyik vezető agrárpolitikus a következőket mondta: „A német mezőgazdasági termelés eredményének 50 százalékát a föld, az eső és az ember adja, a másik 50 százalékát mi adtuk a szervezett-séggel és tervszerű irányítással.”

A fenti vizsgálat eredménye azt mutatja, hogy a magyar mezőgazdasági termelés teljesítménye kb. 50 százaléka a német teljesítménynek. A fenti találó megjegyzés szerint tehát amit mi elérünk csak annyi, amit a föld, a víz és az ember ad, nálunk tehát hiányzik az a másik 50 százalék, ami a szervezésből és a tervszerű irányításból származik.

Valóban így van. A magyar agrárigazgatás — a csonka országot illetően — a földművelésügyi minisztérium három és félszáz főnyi létszámából és a vidéki végrehajtás kb. 180—200 főnyi felügyelői karából áll. A tervek végrehajtása, a termelés irányítása a gazdasági felügyelők feladata, akikre fejenként egy, de gyakran két járás, tehát 100—200, sőt 250 ezer hold felügyelete esik. Gyakorlatilag ez azt jelenti, hogy a végrehajtás, az irányítás nem ér le a falvakba, a gazdaságokig. A német Reichsnährstand szervezetében 23.000 fizetett alkalmazott dolgozik, valamennyi szakember, úgyhogy kb. minden 3000 hold területre jut egy-egy szakember, de nem Berlinben, hanem lent a körzetekben, a Kreisbauernschaftok kirendeltségénél. Ennek kebelében tökéletes sta-

tisztikái szolgálatot építettek ki, amely a termelés fokozása és a közellátás biztosítása szempontjából nélkülözhetetlen eszköznek bizonyult.

Röviden összefoglalva a magyar és a német mezőgazdasági termelés főbb vonásait, a következőket találjuk, a magyar mezőgazdasági termelésben:

1. a viszonylag csekély állatállomány,
2. a külterjes állattartás,
3. a kevés istállótrágya,
4. a számot nem tevő műtrágyázás,
5. a mezőgazdasági termelés technikai elmaradottsága,
6. a szervezettség és az agrárigazgatás hiánya oda vezetett, hogy a magyar mezőgazdasági termelés „összteljesítménye” csak körülbelül fele annak a teljesítménynek, amit a német mezőgazdaság a nemzeti szocializmus agrárpolitikája által a Birodalomban elért.

A magyar és a német mezőgazdasági termelés teljesítménye között tapasztalt óriási különbség nem véletlenül és nem is az eltérő klimatikus viszonyok következtében állt tehát elő, hanem a német mezőgazdasági termelés intenzitását tervszerű munkával fokozták.

Mindenekelőtt a termelés jövedelmezőségét állították helyre és a pontos vizsgálatok után a termelésnek azokat a költségtényezőit, amelyek módosítása az államhatalom kezében volt, jelentős mértékben csökkentették.

Az adóteher és a kamatteher mérséklése nagyban hozzájárult a német mezőgazdasági termelés jövedelmezőségének a helyreállításához.

A német mezőgazdaság eladósodása a háború, illetve az inflációs évek után rendkívül gyors ütemben haladt. Az infláció alatt az adósságok jórésze megsemmisült. 1924 július 1-én csak 2 milliárd márka terhelte a német mezőgazdaságot az inflációs években felvett ú. n. „rozskölcsönök” formájában. Ehhez járult még kb. 3 milliárd márka a háború előtti kölcsönök mintegy 25 százalékos valorizációja következtében. Az ötmilliárdos adósságteher öt év leforgása alatt — 1924-től 1930-ig — két és félszeresére, 12.6 milliárd márkára szökkent fel.

A ha-kénti adósságteher a német mezőgazdaságban

			R. M.		
	1924	1927	1930	1933	1937
kisüzem	253	417	536	585	592
középüzem	254	479	609	623	591
nagyüzem	330	604	736	754	660

A hektáronkinti adósság a kisüzemben 239 márkáról 592 márkára, a középzüzenben 254-ről 591-re és a nagyüzemben 330 márkáról 754 márkára szökött fel.

Természetesen a kamatteher ennek arányában a kisüzemben a hektáronkinti 24 márkáról 41 márkára, a középzüzenben 25-ről 43-ra és a nagyüzemben 30 márkáról 54 márkára emelkedett.

A német mezőgazdaság nagymértékű és gyors eladósodását az idézte elő, hogy a mezőgazdaság jövedelmezősége nem volt biztosítva és egyrészt a gazdálkodás viteléhez szükséges beruházásokat kölcsönökből voltak kénytelenek teljesíteni, másrészt pedig — és ez volt a súlyosabb hiba — a mezőgazdaság nem fedezte a gazdatársadalom létminimumát sem. Fensch vizsgálatai szerint az 1924—30. években a kisgazdaságokban a gazda és családja létminimumának csak 75%-át tudta fedezni, kigazdálkodni, az akkori óriási terhek következtében. A középbirtokon a helyzet még rosszabb volt; a létminimum 50%-át alig tudták elérni. A nagybirtoknál pedig egyáltalán nem lehetett jövedelemről beszélni.

Ennek megfelelően az eladósodás mértéke és üteme a nagybirtoknál volt a legnagyobb és természetesen a kamatteher rendezés során viszonylag a nagybirtoknál mutatkozott a legnagyobb mérséklés.

Az adósságrendezés eredményeképpen a kamatteher igen jelentős mértékben csökkent:

Kamatteher márkában hektáronkinti

	1930/33	1933/37	a mérséklés	%
kisüzemben	41	32	9	22
középzüzenben	43	31	12	28
nagyüzemben	54	34	20	37

Átlagosan az egész mezőgazdaság kamatterhe mintegy 30 százalékkal csökkent.

A másik termelési költségvetés, amelynek mérséklése közvetlenül az államhatalom kezében van: az adóteher. Az adóteher a világháború és az infláció éveiben igen jelentősen emelkedett. Az üzemstatistikai vizsgálatok szerint az 1912—14. évek hektáronkénti 8 márkát tevő adóterhe 1924—26. évekre 30 márkára, közel négyszeresére emelkedett.

Fel kell hívnom a figyelmet arra, hogy Németországban a földbirtok adóterhében nincs olyan aránytalanság a kis és a nagybirtokot illetően, mint Magyarországon. Itt fordított a helyzet. A német kisbirtok hektáronkénti adóterhe 1927—30

években 11%-kal kisebb volt, mint a nagybirtok terhe és 15%-kal kisebb, mint a középbirtoké. Németországban a középbirtok viseli aránylag a legnagyobb adóterhet, azt követi a nagybirtok s a kisüzem harmadik helyen van. Ezekben az adóterhekben természetesen a birtokos vagyon- és jövedelemadója nincs figyelembe véve, minthogy azok személyi természetű terhek.

Magyarországon mint közismert, a kisbirtok adóterhe sokkal nagyobb, mint a nagybirtoké. Az OMGE kiadásában megjelenő „Számtartási statisztikai adatgyűjtés” közölte 1932-ben, hogy a nagyüzem adóterhe kat. holdankint 10.71 pengő volt, a kisbirtoké pedig 17.89 pengő. A kisbirtok adóterhe tehát 67%-al volt nagyobb, mint a nagybirtoké. Általában az ilyen adatközléstől eltekintenek, de a helyzet ezzel nem igen változik.

Már az inflációs évek után is, de főleg a nemzeti szocializmus hatalomrajutása után a német mezőgazdasági termelés jövedelmezőségének helyreállítása érdekében az adóterhet igen jelentős mértékben mérsékeltek.

Az adóteher hektáronként márkában.

	1927/30	1933/37	mérséklés	%
kisüzemben	23	16	7	30
középüzemben	27	19	8	30
nagyüzemben	26	17	9	35

A kamatteher és az adóteher mérséklés együtt igen jelentős tételt tesz és pedig hektáronként

α kisüzemben	16 márkát	25%-ot
α középüzemben	29 „	29%-ot
α nagyüzemben	29 „	36%-ot

Ha a kamat- és az adóteher mérséklésének tételeit összehasonlítjuk az üzemek tiszta hozamával, azt találjuk, hogy az 1933—37. évek átlagában a kisüzem hektáronkénti 35 márkát kitevő tiszta hozamához viszonyítva a 16 márkát kitevő kamat- és adóteher mérséklés annak közel felét, 46%-át, a középüzemben 34%-át és a nagyüzemben 49%-át teszi. A mezőgazdaság jövedelmezőségének helyreállításában tehát az államhatalom nagymértékű beavatkozással és áldozattal közvetlenül maga járt elől.

Á magyar és a német mezőgazdasági termelés eltérő eredményeiről vázlatosan beszámolván ismertetni kívánom

még a német földbirtokpolitika irányait. Már régóta az a hiedelem terjedt el Magyarországon, hogy Németországban a nemzeti szocializmus agrárpolitikai célkitűzéseiből hiányzik a földbirtokpolitika, a telepítés.

A nemzeti szocializmus földbirtokpolitikája az Erbhofgesetz néven ismert öröklési rendben csúcsosodik ki. Az öröklési rend szerves átalakítása azt jelenti, hogy a 10 és 125 ha terjedelmű birtokok, mint a német parasztság, a német faj védőbástyái a pusztulástól, szétporlástól, eladósodástól megóvassanak. Az Erbhofgesetz nem fikció, nem az, amit a mi 1936. évi hitbizományi törvényünkben életrehívott paraszthitbizomány intézménye jelent, amelynek nyomán egyetlen egy paraszthitbizomány sem keletkezett. A Német Birodalomban 1938-ban a hitbizomány elavult és kizárólag a nagybirtoknak előnyt, helyesebben kötöttséget jelentő biztosító intézményét eltörölték és helyére a német mezőgazdasági termelés törzsét, a német parasztságot védik meg a pusztulástól.

A 10—125 ha. nagyságkategóriákba tartozó birtokoknak kb. 40 százaléka ma már Erbhofnak van nyilvánítva, a tulajdonos faji arravalósága, gazdálkodásának eredményessége alapján s ezeket az elaprózódástól, eladósodástól, tönkremenéstől a törvény védi.

A német földbirtokpolitika legelső törekvése az volt, hogy a már meglévő egészséges parasztbirtokokat megerősítse, konzerválja. A telepítés terén pedig az a célkitűzése, hogy egészséges, önálló parasztbirtokok teremtésével erősítse a parasztságot, a fajt és fokozza a termelést, mert Németországban azon már senki sem vitatkozik, hogy a kis vagy a nagybirtok termel-e többet.

A telepítés a Német Birodalomban félévszázados multra tekint vissza. A Bismarck által elindított telepítés célja, a keleti végek faji megerősítése volt s azóta a szociális és többtermelési szempontok is beleveggyültek a célkitűzések közé, de a félévszázados alapotívum mind a mai napig nem homályosodott el.

A telepítés eredménye röviden az 1933 évi hatalom átvétel után a következő: 602,000 kat. holdon 21,206 új parasztgazdaságot létesítettek és további 248.000 kat. holdat 70,116 gazdaság megnagyobbítására használtak fel. Összesen tehát 850,000 kat. holdat 91,322 embernek juttatták az 1933—39. évek alatt. Évente átlagosan tehát közel 150,000 kat. holdat használtak fel telepítés céljára.

Igen nagy tétel ez, mert Németországban nem áll rendelkezésre olyan mértékben föld, mint például Magyaror-

szágon vagy Szicíliában. Németország földbirtok megoszlása egészségesnek tekinthető, mert a mezőgazdaságilag művelt területnek 85 százaléka a 200 ha-nál kisebb birtokra esik, a 200 és 1000 ha. birtokkategóriára jut még 12 százalék és az 1000 ha-nál nagyobb birtokra csak 3 százalék esik. Az 1000 ha-n felüli birtokok mezőgazdasági művelés alatt álló területe mindössze 699.000 ha. A hegyvidékek hatalmas erdőségei természetesen nem a parasztság kezén vannak, hanem nagy egységekben kezelik. Ennek területe 6.7 millió kat. hold. Németországban tehát a magyarországi értelmezésben vett, vagyis latifundiális nagybirtok ismeretlen. Az átlagos nagyság 1000—2000 ha. között mozog és a birodalom legnagyobb birtoka egy 12.000 ha-os birtok, cukor- és szeszgyárakkal felszerelve. Ellentétben Magyarországgal, ahol a legnagyobb birtok, mint közismert, 233.000 kat. hold és a hitbizományi kötöttségben lévő latifundiális birtokok területe 823.000 kat. hold és az 1000 holdnál nagyobb birtokok összes területe 3.8 millió kat. hold és a zsidók tulajdonában 580.000 kat. hold föld van. Ugyanekkor azt is meg kell állapítanunk, hogy a németországi nagybirtok intenzív gazdálkodásával teljesíti nemzetgazdasági feladatát és viseli a mezőgazdasági munkásság szociális terheit. Ellentétben Magyarországgal, ahol a nagybirtokok túlnyomó része extenzív termelést folytat.

A német birtokmegoszlás vázolt helyzete teszi érthetővé, hogy a német telepítés mind nagyobb nehézségekkel küzd a földhiány következtében. A telepítés ép azért oda irányult, hogy a vizes, mocsaras területek meghódításával új területeket nyerjenek.

Az 1933—36. évek átlagában évi 200 millió márkát áldoztak a mocsaras területek víztelenítési munkálataira.

Röviden abban foglalhatjuk tehát össze a magyar és a német mezőgazdasági termelés egymáshoz való viszonyát, hogy Magyarországon a mezőgazdasági termelés teljesítménye a német teljesítmény mögött messze elmarad, annak következtében, hogy az extenzív latifundiális nagybirtok és az egészségtelen törpebirtok túlsúlyban van, ezenfelül, hiányzik, a faluig, a gazdáig leérő agrár igazgatás, alacsonyok a termésátlagok, mert az állatállomány viszonylag csekély, ezért a föld termőerejét nem lehet pótolni istállótrágyával, műtrágya felhasználás pedig a nullával egyenlő, a termelés technikája elavult, ósdi; a jövedelmezőség érdekében a terhek terén nem történt enyhítés, egyszóval hiányzott az átfogó terv és végrehajtás.

Ha Európa ujjírendezése alkalmával Magyarország is bele akar illeszkedni az új rendbe, elsősorban a mezőgazdasági termelés terén kell a mulasztásokat pótolni.

A munka megkezdése sürgős, mert különben behozhatatlanul lemaradunk. Nagyon sürgős, mert a német agrártermelés további fejlesztése érdekében nagyszabású tervek készültek és nyilvánosságra is hozták, hogy a háború után 40 milliárd márkát juttatnak a német parasztságnak.

A berlini konjunktúrakutató intézet széleskörű vizsgálatot folytatott abban az irányban, hogy mik a német mezőgazdaság szükségletei. A tudományos alapozottságú vizsgálat arra az eredményre jutott, hogy a háború után a német mezőgazdaságban a legsürgősebben végrehajtandó beruházások összege 40 milliárd márkára rúg, amihez még egyéb különleges feladatok, például meliorációk stb. — megoldása során újabb hatalmas összegek járulnak.

A 40 milliárdos investíciós szükségletbe beletartozik a gazdálkodás emelése érdekében szükséges

1. gazdasági épületek,
2. lakóházak építése és
3. a holt leltár modernizálása.

A hatalmas összeg nincs tekintettel az élő leltár — állatállomány — megjavításának költségeire. Hasonlóképpen a 40 milliárd márkában nem vették figyelembe az új keleti tartományok, valamint Elzász-Lotharingia mezőgazdasági újjáépítését.

A 40 milliárdos beruházási szükséglet a következő főbb tételekre és célok megvalósítására oszlik:

	milliárd	%
1. a meglévő gazdaságok újjáépítésére	23	58
2. új kisgazdaságok létesítésére	5	12
3. gépek és eszközök	5	12
4. szállítóberendezések	2.5	6
5. pneu kerekű kocsik	2.1	5
6. egyéb	2.4	7
Összesen:	40.0	100

A legnagyobb összeget a meglévő üzemek modernizálására kötik le.

Az állattartás ma sok és szakszerű munkát igényel, amit a régi épületekben egyáltalán nem, vagy csak nehezen lehet elvégezni, ami pedig nélkülözhetetlen a fejlett állattenyésztés és tartás szempontjából.

Az óriási méretű beruházástól mindenekelőtt az agrártermelés fokozását, javítását várják. A német agrártermelés

ilyen méretű újjáépítésével a következő hatást fogják elérni:

1. Nemzetgazdasági vonatkozásban:

A takarmány és az élelmezési cikkek nagyobb termelését és ezáltal a mezőgazdaság vásárlóerejének növelését.

2. Szociálpolitikai vonatkozásban:

Az agrárlakosság életszínvonalának az emelkedését.

3. Népesedéspolitikai vonatkozásban:

A városbaözlés megszüntetését, a gyermekszületek számának emelkedését.

4. Honvédelmi szempontból:

Az élelemmel való önellátás fokozását és erős parasztságot, amely alkalmas katonának és erős népi utánpótlást.

5. Területmegerősítés szempontjából:

A keleti tartományok teljes és tartós benémetesítését.

A 40 milliárd márka természetesen nem teremthető elő egy év alatt, de nem is volnának megoldhatók a vele kapcsolatos feladatok egy év alatt. A terv szerint 10 év alatt, évenként tehát 4 milliárd márkát fognak a mezőgazdaság újjáépítésére fordítani.

40 milliárd márkát kívánnak a német mezőgazdaság újjáépítésére fordítani akkor, amikor a német nemzeti jövedelem 70—80 milliárd márka, vagyis annak 50—60 százalékát. Természetesen nem egy év alatt, mert a nemzeti jövedelemnek csak kis része, 6—10 százaléka „takarítható” meg és „investálható”. A 40 milliárd tíz évre elosztva évi 4 milliárd márka, a nemzeti jövedelemnek 5—6 százaléka.

Nagyon megszívlelendők ezek a tervek magyar szempontból is, mert ha a német mezőgazdaságot —, amely hozánk képest ma is fejlett terméstechnikával rendelkezik — a háború után ilyen áldozatokkal újjáépítik, a magyar agrártermelés átszervezésének azt már meg kellene előzni.

A hatalmas német tervek nyilvánosságra hozatalával kapcsolatban fájó leleplezéssel kell élnem. 1933-ban írtam meg az „Agrárpolitikai feladatok Magyarországon” című könyvemben, hogy a magyar agrártermelés átszervezése, a nagybirtokrendszer felszámolása, közel 2.6 millió holdon telepítendő új falvak és új kisgazdaságok létesítése, a tagosítás, a talajjavítás, a szakoktatás stb., stb. problémáinak megoldása csak átfogó terv szerint és óriási áldozat árán valósítható meg.

Nem 1941-ben, a nagyszerű német és olasz példák után, hanem 1933-ban írtam a következőket:

„A 2.6 millió holdnyi kisgazdaság és félmillió hold közlegelő élő és holt felszereléséhez 1300 millió pengő tőke

szükséges. A kisüzemek összes tőkeszükséglete 2500 millió pengőt tesz ki. Ehhez járul még a tagosítás mintegy 200 millió költsége, valamint a telepítés teljes lebonyolításának műszaki költsége, kb. 80 millió pengő. Az agrárpolitika feladatának megvalósítása során tehát a mezőgazdaságban 2700—2800 millió pengőnyi tőkére van szükség.”

A szerves, nagy, átfogó agrárprogram megvalósítására tehát 2.7—2.8 milliárd pengőre lett volna szükség 1933-ban. A magyar nemzeti jövedelem négy-ötmilliárd pengő összegéhez viszonyítva az általam megadott agrár-invesztíció ugyanazt az 55—60 százalékot teszi, mint amit a nagy német tervben találunk.

Valóban évi 2—300 millió pengőnyi tőke előteremtése kétszer öt éves munkaterv keretében megoldható lenne. Ez az összeg a magyar nemzeti jövedelemnek éppúgy 5—6 százalékát tenné ki, mint ahogy az évi 4 milliárd márka 5—6 százaléka a német nemzeti jövedelemnek.

Az 1933-ban írt könyvem — mert benne az 500 holdas birtokmaximumot leírtam — kegyetlen támadásokban részesült, a pénzügyi számításokat pedig „abszurdumnak” könyvelték el. Pedig ha azóta legalább az első öt éves terv keretében ezer milliót a mezőgazdaság átszervezésére, telepítésre, tagosításra, szervezésre fordítottunk volna, most nem kellene félnünk, hogy a nagy német terv mögött elmaradunk, hanem szervesen illeszkedhetnénk be az új nemzeti szocialista Európába.

Statisztika a német és a magyar agrártermelés és közellátás szolgálatában

A német mezőgazdasági termelésnek a fentiekben bemutatott nagyszerű fejlődése arra készítet, hogy vizsgálat tárgyává tegyük azt is, hogy az eredményeket milyen eszközökkel érték el. A nemzetiszocialista Német Birodalom fő törekvése az volt, hogy mezőgazdasági termelését minél nagyobb mértékben fokozza és ezáltal az ország önellátását, más országoktól való függetlenségét a lehetőségig biztosítsa. A nagyobb termelés és a helyes elosztás tökéletesnek nevezhető megszervezése biztosítja ma a Német Birodalom zavartalan közellátását a háború második évében, amikor talán 5—7 millió embere fegyverben áll Európa minden részén.

A mezőgazdasági termelés irányításában, fokozásában és a termékeknek a közellátás terén történő szétosztásában a leghathatósabb eszköznek a **mezőgazdasági statisztikai szolgálat rendkívül széleskörű kiépítése és gyakorlati alkalmazása bizonyult.**

Ennek a fejezetnek az a tárgya, hogy a német mezőgazdasági statisztikai szolgálat felépítését röviden bemutassa. Mielőtt erre rátérnénk nagy vonásokban ismertetnünk kell a német mezőgazdaság strukturáját, hogy a megoldandó statisztikai feladatok nagyságát helyesen ítéljük meg.

A Német Birodalom területe — mindig az eredeti területet, az ú. n. Altreich-et tekintve — 41.424.000 ha amelyből 26.705.000 ha a mezőgazdaságilag művelt terület és 12.489.000, ha az erdő. Ezek a számok a 0.5 ha-nál nagyobb üzemekre vonatkoznak.

Az összes terület 64.5 százaléka mezőgazdaságilag művelt terület, míg az erdőségek éppen 30 százalékot tesznek.

A mezőgazdaságilag művelt terület a Birodalomban 28.6

millió ha, amelyből 1937-ben 67 százalék szántó, 19.5 százalék kaszáló és 10.2 százalék legelő. A maradék 3.3 százalék kert, szőlő, gyümölcsös stb. területeiből tevődik össze.

A statisztikai szolgálat kiépítése szempontjából azonban inkább a birtokmegoszlás adatainak, az üzemek számának van nagyobb jelentősége. A gazdaságok megoszlásának 1933 évi adatai a következők a 0.5 ha-nál nagyobb gazdaságokban:

Üzemnagyság	Üzemek száma	Össz. területe	Mezőgazd. művelt terület
0.5— 2 ha	834.014	934.000	864.000
2— 5 ha	787.707	2.585.000	2.376.000
5— 20 ha	1.069.726	10.629.000	9.225.000
20— 100 ha	321.585	11.567.000	8.846.000
100— 200 ha	16.542	2.256.000	1.371.000
200—1000 ha	14.504	5.997.000	3.240.000
1000 ha felül	2.797	7.456.000	699.000
Összesen:	3.046.875	41.424.000	26.621.000

A birtok megoszlás adataiból kitűnik, hogy a Német Birodalomban kerekén 3 millió üzem, gazdaság van, amelynek törzsét számban és területben egyaránt a parasztgazdaságok alkotják. A 100 ha-nál kisebb gazdaságok száma felül van a 3 millión — 3.013.032 — míg a 100 ha-nál nagyobb üzemek száma mindössze 33.843. A kifejezetten nagybirtokok, az 1000 ha-nál nagyobb birtokok száma pedig csak 2.797, amelynek mezőgazdaságilag művelt területe 699.000 ha az összes művelt területeknek csupán 2.9 százaléka. A bajor és egyéb hegyvidékek hatalmas erdőségei természetesen nagybirtokok, de azoknak a mezőgazdasági termelés szempontjából nincs jelentősége.

Az agrárpolitikai célkitűzéseknek, elképzeléseknek megvalósítása azonban ilyen mezőgazdasági és birtokmegoszlási struktúra mellett attól függ, hogy miként tudják a felső, átfogó tervekből fakadó elhatározásokat a gyakorlatban a legkisebb üzemben is és mind a 3 millió gazdával elfogadtatni és végrehajtani.

Tervek elkészítése, elhatározások, irányítások végrehajtása statisztikai szolgálat nélkül elképzelhetetlen.

A nemzetiszocialista Németbirodalom agrártermelésének és közellátásának szoros összefogása, egy kézben való kezelése nagyszerű eredményekre vezetett. A Birodalomnak széles alapokra fektetett agrárigazgatásában a statisztikai szolgálat kiépítése azt a nélkülözhetetlen eszközt adta,

amellyel a termelést irányítani, a termelést fokozni és a termékek elosztását másszóval a közellátást biztosítani tudta.

A Reichsnährstand — a német közélélemezésügyi és földmívelésügyi minisztérium — által alkalmazott statisztikai rendszer több milliónyi parasztgazdaság üzemvitelét tartja számon.

Nagyon jól tudták, hogy a mezőgazdasági termelés terén nélkülözhetetlenül szükség volt

1. az adott gazdasági viszonyok ismeretére,
2. a gazdasági üzemmenet lefolyásának megfigyelésére
3. és arra, hogy a gazdasági fejlődés irányát előre láthassák.

A cél, amit el kellett érni, a következő volt:

1. A mezőgazdasági üzemek teljesítményének fokozása. Valamennyi művelési ágban a teljesítmény fokozásának alapja: a teljesítmények összehasonlítása. Ez elérhető a teljesítménykülönbségek megfigyelésével és kiértékelésével.

2. A mezőgazdasági termelés irányítása. Elvileg a mezőgazdasági termelés minden ágában a teljesítmény fokozása a feladat, de a termelést az átfogó nemzetgazdasági célkitűzések szerint a helyes irányba kell terelni: irányítani kell.

3. A termékek helyes elosztása. A közellátás alapja a nagyobb és elegendő termelés, de a zavartalan közellátást a termékek észszerű beosztása és elosztása biztosíthatja csak.

A Reichsnährstand ezeket a feladatokat a statisztikai szolgálat kiépítésével oldotta meg. Saját kebelén belül, az állami központi statisztikai szolgálattól teljesen függetlenül építette ki statisztikai szervezetét. Ennek a fő oka abban rejlik, hogy a Reichsnährstand nem elégedhetett meg egy, az ország fővárosában összegyűjtött statisztikai anyag vég-eredményeinek ismeretével, mert a termelés irányítása, fokozása céljából a statisztikát a „végeken”, lent a termelők-nél is felhasználta. A statisztika a Reichsnährstand munkájában mint egyik legfontosabb eszköz nyert alkalmazást. A statisztikai eredményeket, következtetéseket közvetlenül lent a termelésnél, a gazdánál használják fel. A statisztikát levitték a gazdaságig és épp olyan fontos eszközzé tették, mint amilyen az eke, vagy a műtrágya. Azzal világították meg ennek fontosságát, hogy amint eredménytelen lenne a mezőgazdasági termelés szempontjából az a 40 millió q műtrágya, amit évente a gazdaságokban kiszór-
nak, ha Berlinben maradna, éppúgy értéktelen lenne a sta-

tisztikai eredmények ismerete, ha azt Berlinben összegyűjtve csak tudományos célra használnák fel. A statisztika a német agrártermelésben ma már nélkülözhetetlen eszközzé lett, a közellátásnak pedig alapja.

Üzemi ív (Hofkarte)

A Reichsnährstand statisztikai szolgálatát a következőképpen építették ki. Évről-évre minden üzem, vagyis minden gazda egyszer, az év végén beszolgáltatja az üzemére vonatkozó részletes, kitöltött statisztikai ívet (Hofkarte). Minden üzem, minden gazdaság, amely Kelet- és Észak-Németországban 5 ha-nál, Dél- és Nyugat-Németországban 2 ha-nál nagyobb, tartozik a részletes statisztikai adatszolgáltatást teljesíteni. 2 millió üzemről, amely a mezőgazdaságilag megművelt terület 90 százalékát jelenti, készül részletes adatgyűjtés. A „Hofkarte” 150 kérdést tartalmaz. Ezek a kérdések főleg az üzemi „teljesítmény” vizsgálatát teszik lehetővé. Részletes adatokat kérnek, hogy miként alakulnak

1. a gazda családi viszonyai,
2. a birtok igen részletes tagozódása, mennyi a szántó, rét, legelő, stb.
3. az egyes termények ha-kénti termésátlaga,
4. a termés mennyisége,
5. a köztes termények,
6. az állatállomány igen részletes felsorolása,
7. a baromfiállomány,
8. a hizlalási tevékenység,
9. a tejelési átlag és az összes tejtermelés,
10. a takarmányellátás kérdése,
11. a trágyázási viszonyok,
12. a piacra került mennyiségek,
13. a gépek száma, teljesítménye,
14. a gyümölcsállomány, aszerint részletezve, hogy termő vagy még nem termő korúak.

Ezek a fő kérdések, amelyek számos tételből tevődnek össze. Az egyes tételek ha-kénti termésátlagát kérdező pont alatt pl. 26 tétel szerepel a búzától a lucernáig. Ugyanilyen sok tételre tagozódik az állatállomány felsorolása vagy pl. a gépek összeírása.

Az „üzemi ív” 150 kérdése, helyesebben a 20 kérdéshez tartozó 150 tételből a mezőgazdasági termelés mennyiségi eredményei rajzolódnak ki, vagyis ezekből az üzemek „teljesítménye” állapítható meg. A „Hofkarte”-t az üzemekben a gazda tölti ki. Az eredeti ívet a helyi gazdavezetőnél őr-

zik meg. A gazdánál pedig egy kis füzet marad, amelyben ugyanazok a kérdések vannak. A gazdánál is megmarad tehát minden adat.

Az eredeti „üzemi ívek”-et beküldik a „kerületi gazdakirendeltség”-hez (Kreisbauernschaft), ahol az adatokat pontosan átvezetik egy kartonból készült „üzemi ívre”. Itt a kerületi gazdakirendeltségnél történik az ívek feldolgozása.

Az üzemi ívek feldolgozása során a termelési eredmények összehasonlítása következik, mégpedig üzemről-üzemre. Vagyis azonos termelési eredményeket felmutató üzemeknek az összehasonlítása náluknál jobb eredményekkel dolgozó üzemekkel.

Az üzemi ívek és az összehasonlítás szerű feldolgozások képezik az alapját az üzemi tanácsadásnak és végső soron a termelés irányításának. Az üzemi ívek az összekötő láncszemek a Reichsnährstand és az egyes gazdaságok között.

Az üzemi ívek tehát ott maradnak a kerületi gazdakirendeltségnél. Ott dolgozzák fel őket. Egyik irányú feldolgozásuk a teljesítmény fokozásának és a termelés irányításának az eszköze lefelé, a gazda, a termelő felé. A másik irányú feldolgozás felfelé, a Reichsnährstand számára készül és a termés mennyiségről, piacra kerülő mennyiségekről ad mérleget és képezi alapját a közellátásnak.

„Kerületi gazdasági térkép” (Kreiswirtschaftsmappe)

A kerületi gazdakirendeltséghez beérkező üzemi ívekből az egész kerületi gazdasági helyzetét állapítják meg több irányban. Elsősorban mik azok a szükségletek — műtrágya, vetőmag, takarmány, védőszerek, vagy akár hitel-szükséglet —, amelyek az illető kerület mezőgazdasági termelésének fokozása, vagy az országos tervek szerinti átállítása szempontjából szükségesek. A másik irányú feldolgozás pedig a termésfeleslegek mennyiségét adja meg. Minden egyes kerületre tehát a szükséglet és a fölösleg mérlegét készítik el.

A „kerületi gazdasági térkép” az egyes kerületek termelési teljesítményének az összehasonlítása által és a különbségek kiértékelése révén az ú. n. „termelési csata” megkezdéséhez és sikeres folytatásához szolgáltat alapul.

A „kerületi gazdasági térkép” egy példánya ott marad a kerületi gazdasági kirendeltségnél, egy példányát pedig beküldik az országos gazdakirendeltséghez. (Landesbauernschaft.) Itt összegezik a számos kerületi kirendeltségtől be-

érkezett adatokat és ebből az illető országrész agrártermelésének nagy kérdéseit tekinthetik át. Egyrészt a termelés fokozása vagy átállítása és irányítása érdekében szükséges intézkedések tárgyi vonatkozásait és méreteit látják tisztán, másrészt a közellátás számára rendelkezésre álló mennyiségeket ismerik meg a gyakorlati követelményeket nagyon kielégítő pontossággal.

Minden országos gazdakirendeltségnél külön statisztikai osztály működik, amelyen szakemberek dolgoznak. Hasonlóképpen a kerületi gazdasági kirendeltségeknél, szintén egy statisztikus vezetése mellett foglalkoznak az üzemi ívek szakszerű feldolgozásával.

A 2 millió gazdaságban kitöltött üzemi ív 57.750 községi gazdakirendeltséghez (Ortsbauernschaft) fut be. Az 57.750 községi kirendeltség az üzemi íveket feldolgozás végett a 620 kerületi gazdakirendeltséghez küldi be. Egy-egy kerületi kirendeltséghez átlagosan tehát 3000 üzemi ív kerül. A feldolgozás eredményei egyrészt az üzemi tanácsadók kezében a helyszínen gyakorlati összehasonlítások és tanácsok formájában nyernek felhasználást. Másrészt a kerületi gazdasági térképek az országos gazdakirendeltséghez futnak be. A 620 kerületi jelentés 24 országos gazdakirendeltséghez fut be. Innen a tovább feldolgozott anyag a Reichsnährstandhoz kerül, amely a termelés irányításának, fokozásának és a közellátás zavartalan biztosításának egyik nélkülözhetetlen eszköze.

A Reichsnährstand sajátos statisztikai szolgálata, több évi alapos előkészítő munka után 1936-ban nyert alkalmazást és a mezőgazdasági termelés fokozása terén elért jelentős sikereket jórészt ennek köszönhetik.

Számtartási statisztika

Az „üzemi ívek” jellegéből következik, hogy azok a gazdálkodás, a termelés rentabilitásának megvizsgálására nem alkalmasak. A termelés jövedelmezőségének vizsgálata nem végezhető el „mennyiségi” adatok alapján. A termő terület pontos ismerete, a termésmennyiségek, az állatállomány és az állati termékek mennyisége, a mechanizálás mértéke, a műtrágya felhasználás stb. mind olyan tételek, amelyek alakulásából az üzem „teljesítményére” és nem a „jövedelmezőségére” lehet következtetni. Az „üzemi ívek” tehát végső összegezésükben a birodalom mezőgazdasági termelésének összteljesítményét adják.

A termelés fenntartása, fokozása azonban csak akként várható, ha a termelés jövedelmezősége biztosítva van.

A jövedelmezőségi vizsgálatok szempontjából a statisztikai felvételnek ki kell terjeszkednie az üzemgazdasági vonatkozások mellett a pénzgazdasági területekre is. A gazdaság készpénzbevétele, -kiadása, a munkabér költségek, a köz- és szociális terhek alakulása, az adósságszolgálat alakulása stb. nélkülözhetetlenek a termelés jövedelmezőségének megállapítása szempontjából.

Az üzemi ívek ezekről nem is érdeklődnek. Arra u. i. semmi szükség, hogy valamennyi üzem jövedelmezőségét megvizsgálják. Bizonyos számú üzem kiválasztásával ugyanazt a célt érjük el, mert elegendő számú üzem jövedelmezőségi viszonyai jellemzőek lesznek az összes többi üzemekre is.

Ezt a feladatot az ú. n. reprezentatív számtartási statisztika oldja meg.

A reprezentatív számtartási statisztika a dolog természetéből folyóan sokkal mélyebbre hatol, mint az üzemi ívek rendszere. Az üzemi ív 150 kérdésével szemben a számtartási statisztika kérdőívén 500 kérdésre kell válaszolni. Természetes ez, mert a nyers mennyiségi adatok mellett, az árkérdés, az értékesítés, a költségtételek, a kiadások és bevételek ismeretére is szükség van.

A Németbirodalom területén rendkívül széles körben építették ki a számtartásstatisztikai szolgálatot. 500 számtartásstatisztikai központból (Buchführungsstelle) 60.000 gazdaságban vezetnek számtartást, illetve irányítják és felülvizsgálják. Gyakorlatilag tehát azt jelenti, hogy csaknem valamennyi kerületi gazdakirendeltség területén, akár a kirendeltségnél, akár a mezőgazdasági szakiskolánál működik egy számtartás-statisztikai központ. Központonként 100—150 üzem vezet rendszeresen számtartást.

A számtartást vezető 60.000 gazdaság az összes üzemek kb. 3%-a — az 5 ha-nál nagyobb gazdaságokat véve figyelembe. A gazdaságok 3%-a reprezentálja az összeset, ha megfelelő körütekintéssel történik a gazdaságok kiválasztása.

A számtartási vizsgálat az év végén az összes adatok birtokában végezhető csak el. Az eredmény a mezőgazdasági termelés lefolyását adja magángazdasági szempontokból. A termelés jövedelmezőségéről nyerünk tiszta képet. Az egyes termelési ágak, a szántóföldi termelés, az állattartás, a hizlalás, a tejtermelés stb. jövedelmezőségét ismerjük meg. Ezek a vizsgálatok fényt derítenek az árviszo-

nyok alakulására és hatására is. Megmutatják a hibákat és megmutatják a teendőket, eszközül szolgálnak a helyes árpolitika folytatásához.

Rendkívül nagy a fontossága tehát a reprezentatív számtartási statisztikának, mert a „termelési csata” teljes vereséggel végződött volna, ha a termelés jövedelmezőségét a helyes árpolitikával nem biztosították volna.

Az üzemi ívek rendszere a Reichsnährstand statisztikai szolgálatában az izomzatot jelenti, a számtartási statisztika pedig az idegrendszer szerepét tölti be.

Havi statisztikai jelentés (Berichterstatterdiensi)

A számtartási statisztika finom részletekig menő vizsgálata azonban mégis hagy hátra kívánnivalót. Az a nagy hibája, hogy csak az év végén áll rendelkezésre és évközben semmi tájékoztatót nem nyújt, pedig sok olyan kérdés van, amire közben választ kell adni. Ezen meggondolás alapján a 60.000 számtartást vezető üzem közül 14.000 gazda vállalta a havonkénti „jelentést”. Ezek a jelentések a gazdaság gabona, burgonya stb. készleteire vonatkoznak. Megadják még a gazdaság takarmányhelyzetét, a hízalási tevékenységet, a tejtermelést stb.

Ezek a jelentések közvetlenül a Reichsnährstand-hoz érkeznek be, ahol legkésőbb a hónap közepéig az előző hónap legjellegzetesebb tüneteit már láthatják.

Ezek a havi jelentések még semmiféle fix állapotot nem regisztrálnak, hanem épp ellenkezőleg, a gazdálkodás kialakulásáról adnak tájékoztatást. Az akaratok, elhatározások, adott lehetőségek domborodnak ki ezekből a jelentésekből. Nagy jelentősége van ennek az adatszolgáltatásnak, mert az előző év eredményei alapján, a mindenkori pillanatnyi helyzet ismeretében, az év közben kiadandó rendelkezések tényekre épülnek fel és elkerülük a sötétben való tapogatózást és próbálgatás káros következményeit.

A nemzetiszocialista Németbirodalom bámulatos katonai teljesítményének alapja a mezőgazdasági termelés felfokozása és ezen keresztül a zavartalan közellátás biztosítása. Ebben a létfontosságú kérdésben a Reichsnährstand nagyszerű szervezése és azon belül a statisztikai szolgálat kiépítése jár elől. A statisztikai eredményeknek két irányban, egyrészt lefelé a termelés fokozása, másrészt felfelé a közellátás biztosítása érdekében történő felhasználása teszi lehetővé egyrészt a termelés irányítását és fokozását, más-

részt a termékek beosztását és szétosztását. Így lett a statisztika a nemzetiszocialista Németbirodalom küzdelmében az egyik legfontosabb fegyver.

A magyar statisztikai szolgálat

Azt hiszem, nem járnék el helyesen, ha a német agrárstatisztikai szolgálat kiépítésének ismertetése alkalmával nem emlékeznék meg a magyar agrárstatisztikai szolgálatunk jelen helyzetéről. Különösen ma, amikor köztudomású az a tény, hogy a közellátás terén igen nagy nehézségek tapasztalhatók.

Mindaz, amit a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal a vetésterület, termésmennyiség, állatösszeírás stb. terén végez, itt nem jön számításba, mint ahogy Németországban is a Birodalmi Statisztikai Hivatal adatgyűjtését a Reichsnährstand fent vázolt agrárstatisztikai szervezetétől és adatgyűjtésétől teljesen függetlenül végzi és egymással legfeljebb a végeredmények összehasonlításakor találkoznak. A Birodalmi Statisztikai Hivatal éppúgy, mint a mi magas színvonalon álló Közp. Statisztikai Hivatalunk adatgyűjtése a dolog természetéből folyóan nem mehet bele azokba a részletekbe, amelyekről a fentiekben beszámoltam.

A magyar földművelésügyi minisztérium kebelében működik a hírszolgálati osztály. Feladatköre tág, de munkájából a mezőgazdasági termelés „teljesítményére” nem lehet következtetni, mert ilyen irányú felvétellel nem is foglalkozik. A munkabérstatisztika, a vetésterület, a terméseredmények stb. megállapítása van felelőskörébe utalva. A száz- és százféle munkával terhelt gazdasági felügyelők végzik főként az adatszolgáltatást, arról a 100—150.000 kat. hold területről, amelynek felügyeletével meg vannak bízva. Ez a pontosság rovására megy.

A földművelésügyi minisztérium hírszolgálati osztályán használják fel a Magyar Gazdaságkutató Intézet által felépített reprezentatív sertésadatgyűjtést. A Központi Statisztikai Hivatalban pedig a szintén a Magyar Gazdaságkutató Intézetben általam kezdeményezett reprezentatív baromfi-statisztikai munkát végzik.

Ezzel le is zárul a mezőgazdasági termelés „teljesítményét” kutató rendszeres statisztikai szolgálat. Ebből sem a termelés teljesítményének fokozásához, sem az irányításhoz és még kevésbé kapunk támpontot a közellátás zavartalan biztosításához.

Hogy állunk az agrárstatisztika másik ágával, a reprezentatív számtartási statisztikával?

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület az 1932. évtől foglalkozik számtartási vizsgálatokkal és évenként publikálja az eredményeket Mezőgazdaságunk üzemi eredményei címmel. A számtartási statisztika megszervezése azonban nem mondható egységesnek. A nagybirtokokra vonatkozó adatgyűjtést az OMGE végzi, a kisbirtokok beszervezését, ellenőrzését a keszthelyi, debreceni, magyaróvári gazdasági akadémiákon működő számtartási központ, de foglalkozott a múlt év végéig kisüzemi számtartások feldolgozásával az Országos Mezőgazdasági Üzemi Intézet is.

Az anyag tehát 4—5 teljesen külön forrásból származik.

Lássuk, milyen alapokon épült fel a reprezentatív számtartás statisztikai szolgálat.

Az első évek kezdeti nehézségeit meg sem említve, csak a legutóbb közzétett 1938. évi eredményekről kívánok beszámolni.

A számtartást vezető gazdaságok száma összesen 338 volt. Ha a törpebirtokokat mi sem vesszük figyelembe, úgy

az 5—100 holdas gazdaságok száma	441,102
a 100—1000 holdas gazdaságok száma	12,607
az 1000 holdon felüli gazdaságok száma	1.644

Összesen: 455,353

A számtartási statisztika szempontjából figyelmen kívül hagyjuk a több mint 1 millió 5 holdon aluli törpebirtokot. A 455,353 gazdaság közül számtartási statisztika számára be van szervezve 338 gazdaság, vagyis az összes gazdaságok 0,075%-a. Németországban a 2, illetve 5 ha-on felüli 2 millió üzem közül 60.000 gazdaság folytat számtartást, ami az összes gazdaságoknak kb. 3%-át teszi, a területnek pedig kb. 10%-át. A mi „beszervezett” gazdaságaink területe 1938-ban az összes művelés alatt álló terület 1,5%-át tette. A számtartást vezető 338 gazdaság a reprezentáció szempontjából sok kívánnivalót hagy maga után. Mindenekelőtt csekély a terület, amelyet felölel. E mellett még az egyes üzemnagyságok szempontjából is aránytalanságot találunk.

Az egész országot véve, a 338 számtartást vezető gazdaság közül

57 a nagygazdaság,
79 a középgazdaság,
202 a kisgazdaság.

Az 57 nagygazdaság területe 85.664 kat. holdat tesz, átlagosan 2595 kat. holdas gazdaságokról van szó. Az 1644 nagy-

birtokból megvizsgált 57 üzem 3.4%-ot tesz, a területnek pedig 2.8%-át öleli fel.

A 79 középgazdaság 32.312 kat. hold területtel a 100—1000 hold közötti 12.607 birtok számának 0.6%-át, a területének pedig 1.4%-át teszi.

A 202 kisgazdaság összes területe 6704 kat. holdat tett. Az 5—100 kat. holdas üzem nagyságba tartozó 441.102 gazdaság területe 6,793.000 kat. hold. A „beszervezett” kisgazdaságok az ebbe a kategóriába tartozó 441,102 gazdaságnak csak 0.05%-a, a területnek pedig alig 0.1%-át ölelik fel.

	az összesnek	a területnek
A megvizsgált nagyüzemek	3.4 %-a	2.8%-a
A megvizsgált kisüzemek	0.05%-a	0.1%-a
A megvizsgált középüzemek	0.6 %-a	1.4%-a

Megállapítható tehát, hogy a számtartás statisztikai szolgálatot a nagygazdaságokra nézve éppen kielégítő kiterjedésben oldották meg. A középgazdaságok már alig elfogadható elbírásban részesültek. A megvizsgált kisgazdaságok száma és területe pedig a reprezentáció és az eredmények használhatósága szempontjából elfogadhatatlan. Az üzemek 0.05%-a és a terület 0.1%-a semmit sem mond az összesség számára. Különösen igaz ez, ha a megvizsgált kisgazdaságok országrészek szerinti eloszlását is áttekintjük. Az északi dombos vidéken például csak 6 kisgazdaság van „beszervezve”, összesen 187 kat. hold terjedelemmel. Ezen a részen a kisbirtok mezőgazdaságilag művelt területe 1,002.000 kat. hold, amelyből 6 kisbirtokot 187 holddal megvizsgálni, semmiféle támpontot nem nyújthat a konzekvenciák levonására. Az Alföld több mint 3 millió holdnyi kiterjedésű kisbirtokaiból 91 kisgazdaságot 3350 holddal vizsgálni, szintén semmiféle következtetésre nem jogosít fel, mert ezen az óriási területen a kisgazdaságoknak még igen különböző típusai fordulnak elő. Az orosházi búzatermelő, sertés- és baromfitartó kisgazdaságok homlokegyenest elmentéses üzemvitelt mutatnak, mint pl. a Nagykőrös—Kecskemét vidéki zöldség-, gyümölcs- és szőlőtermeléssel foglalkozó kisgazdaságok és újra egészen más képet mutatnak a szolnokmegyei szíkes vidékeken juhászattal foglalkozó kisgazdaságok. Olyan kiterjedésű területeken pl., amelynek hossza 120 km és szélessége 40 km, vagy egy másik óriási területen, amelynek méretei 60×50 km, egyetlen megvizsgált kisgazdaság sincs az Alföldön.

Ez az oka annak, hogy a kisüzemi számtartás eredményei nem kielégítőek és belőlük az egyes vidékek és főleg egyes típusok üzemvitelére, jövedelmezőségére, konkrét eredményeket levonni alig lehet. A magyar agrártermelés törzsét képező kisgazdaságok tehát sem a termelés „teljesítményét”, sem „rentabilitását” illetően nincsenek számtartási szempontból felmérve, beszervezve.

A magyar agrártermelés fokozásának, irányításának, a közellátás zavartalan biztosításának nélkülözhetetlen eszköze, a számtartási statisztikai szolgálat, még erős és tervszerű fejlesztésre szorul. Nem vonhatunk le más konzekvenciákat a német agrárstatisztikai szolgálat nagyszerű kiépítésével elért eredményekből, mint azt, hogy Magyarországon, ahol az agrártermelés az egész ország életének, fejlődésének alapja, az agrárstatisztikai szolgálatra a jelenleg áldozott nevetséges összegek helyett milliókat kellene sürgősen előteremteni.

A magyar feladatok

Magyarország is be fog kapcsolódni, be fog illeszkedni a nemzeti szocialista Európába. Ez az a folyamat, amit mi — sok év óta — sürgetünk, amit „rendszerváltozásnak” neveztünk. Az új Európa élete, a nemzetek együttműködése csak a nemzeti szocializmus közös platformján képzelhető.

A beilleszkedést, a gazdasági, társadalmi és politikai együttműködést tehát meg fogja előzni a belső „rendszer-változás”: a nemzeti szocialista munká állam felépítése.

A nemzet ezeréves fáján új, friss, erős hajtásokat akarunk és ezért fel kell lazítani a talajt, hogy a magyar fa ezer és százezer új gyökeret eresszen a fellazított magyar földbe, hogy friss, új élet induljon nemzetünk ezeréves fájának ereiben. Gondosan kell ügyelnünk azonban, hogy az új életerőt nehogy a koronás ágakra tapadt élősködő fagyöngyök szívják el. Fel kell lazítani a talajt és le kell vágni az élősködő fagyöngyöket. Teljes munkát kell végeznünk: Nem ér semmit, ha a fellazított humuszból friss életet szállítanak az új gyökerek, ha azt a fagyöngyök szívják és nem elég a fagyöngyöket lenyesni, ha a talaj sziklakemény marad és új gyökerek nem sarjadhatnak és friss élet nem indulhat. A háború előtti két évtizedben a liberálkapitalizmus forrósága sziklakeménnyé szárította a magyar földet, a kivándorlás forgószele pedig másfélmillió levelet sodort le a nemzet ezeréves fájáról messzire, idegenbe, tengerentúlra. Hordta a szél a fagyöngyöket is, amelyek megtapadtak nemzetfánk koronáján. Másfélmillió magyar kivándorolt erről a földről és egymillió zsidó letelepedett ezen a földön.

Ez a liberálkapitalizmus szomorú mérlege a világháború kitörésekor.

A kapitalizmus régi megjelenési formája: a gazdasági liberalizmus tarthatatlan, mert e rendszerben a jogrend

1. az egyénnek csak a testi épségét védi a fizikai támadásokkal szemben, de teljesen védtelenül hagyja a gaz-

dasági élet küzdőterén, ahol egy évszázad alatt az erők óriási méretűvé vált csoportosulása ment végbe, ahol a munka és a tőke távolról sem egyenlő erők többé, annál is inkább, mert a technikai fejlődés a termelésben a gépeknek — a tőkének — egyre nagyobb szerepet biztosít.

2. A magántulajdon abszolút sérthetatlensége mellett el-
felel, hogy a jelen helyzetben a termelési jószág nemcsak a tulajdonos maximális hasznát, hanem a nemzet maximális jólétét van hivatva szolgálni.

Ezek következményei igen súlyosak.

A tulajdonos pl. nagyon sok esetben, egyrészt gyenge képességei, másrészt szakképzettsége híján, nem használja megfelelően vagyonát, ezáltal a termelés volumene kisebb, mint szakszerű, intenzív vezetés mellett lehetne. A nemzetgazdaság erőforrásai tehát nincsenek teljesen kihasználva és évről-évre jelentős veszteség származik az egész nemzet számára.

Az a nagybirtokos pl., aki 6000 kat. holdas földjének szántójából csak 200—300 holdat műveltet és a többit a gaz veri fel, vagy az a gazda, ki 6000 holdból 800 hold ugart hagy évről-évre, ezer és ezer ember életszínvonalát nyomja le és dönti pusztulásba az ottlakó népet. A gazdasági liberalizmus az önfelelősség alapján áll, mindenki csak magának, saját lelkiismeretének tartozik elszámolással arról, hogy miként gazdálkodott. Pedig ha csak a biológia törvényeit tekintjük, nyilvánvaló, hogy ugyanaz az ember a rábízott birtokon más gazdálkodást folytat 30—40 éves korában, erejének delén, mint pl. 80 éves korában. A teljesítménynek ehhez a biológiai skálájához csatlakoznak még az egyes emberek egyéni képességei között mutatkozó óriási eltérések. A kapitalista termelési rendben a gazdasági liberalizmus ezekre a rendkívül fontos szempontokra nincs tekintettel s a minden kontroll nélkül folytatott egyéni gazdálkodás elvén áll, amely a tulajdon szentségének és az önfelelősségnek pilléreirein épül fel.

A gazdasági liberalizmus helyébe a háború után általában az irányított gazdálkodás lép. Ez egyfelől a teljes szabadságot megnyirbálja, másfelől a legnagyobb haszon célkitűzését a nemzet egyetemes érdekei alá helyezi. Az irányított gazdálkodás alapmotívuma, hogy

1. a magántulajdon sérthetatlenségének merev elve lazult;

2. a termelési javakat a tulajdonos egyéni céljai mellett a nemzet érdekeinek szolgálatába is állítja;

3. a nemzeti termelés színvonalát az erőforrások teljes kihasználásával emelni és folyamatosan fenntartani kívánja;

4. és ezáltal a munkanélküliség súlyos problémáját kapcsolja.

Az ember és a vagyon nem abszolút független többé. A vagyon magántulajdonban marad tovább is, de a tulajdonos gazdálkodásáért nemcsak önmagának felelős, hanem az államnak is. Az egyéni felelősség kibővül, az önfelelőség mellett mindenki felelős az egész nemzetnek. 1000 hold tulajdonosa nem teheti meg többé, hogy szántatlan és vetetlen hagyja földjét, de azt sem lehet, hogy kartellmegállapodás miatt sok millió pengős új gyár rozsdásodjék és haszontalanul tönkremenjen.

A magántulajdon a tulajdonos mellett a nemzetet is szolgálja és a nemzet érdekei szerint tartozik a tulajdonos vagyónával sáfárkodni. Az államérdekeknek megfelelően a gazdasági ténykedés korlátai ki vannak jelölve. Az irányított gazdálkodás azt jelenti, hogy az államérdekeknek megfelelő irányban lüktessen a gazdasági élet dinamizmusa.

A gazdasági liberálizmus elvégezte a maga munkáját, anélkül, azonban, hogy a feudális gazdasági rendet felszámolta, kiszorította volna, anélkül, hogy a kínai falakkal tagozott társadalomban a polgári rendet kialakította és általános érvényűvé avatta volna. A gazdasági liberalizmus virágkora számlája javára írhatja a főváros szézületes fejlődését a gyáripár megalapítását, a kereskedelmi organizáció kiépítését, de számláját terheli az, hogy Magyarország agráralkata változatlanul feudális maradt. Egymás mellett jól megfértek a feudális nagybirtokosság és a meggazdagodott zsidóság. Sőt a zsidó nagytőkések egyenesen a nagybirtok, a feudális világ szülöttei. Szekfű műveiben objektív megállapítást nyer a kérdés:

„1720 körül a hazai zsidóság 11,000-en alig emelkedett felül, bár igen sok helyen, főként az északi, de már alföldi vidékeken is kezében volt több földesúri regálé, így különösen a kocsmajövedelem. Számuk 1720-beli 11,000-ről 1785-re már 75,000-re emelkedett, ami kétségtelenül bevándorlásnak is eredménye. Mária Terézia kormánya általában nem kedvezett nekik, alatta a városok továbbra is fenntartották korlátozó és tiltó rendszabályaikat, sőt azokat itt-ott meg is szigorították; így tiltatnak ki 1746-ban Budáról és költöznek át Óbudára, ahol a Zichy-család nagy patrónusuk volt, aminthogy a zsidóság nyugodtabb megmaradását és terjedési lehetőségeit általában a nagybirtokosok biztosították a földesúri védelem jogi intézménye segítségével. Míg a kö-

zépkorban a zsidók tartása és védelme kizárólag királyi jog volt, a XVII. század végétől kezdve az is, mint annyi más, a földesúri joghatósághoz köttetik s a védelem alatt álló zsidó — Schutzjud — az úrnak adót fizet, viszont a birtokos a nemesi kúria salva guardia jogán oltalmat nyújt neki. Nagyurak egész zsidó községeknek adnak privilégium által ily védelmet, így az Eszterházyak Kismartonban, Pálffyak Pozsonyban, Batthyányiak Rohoncon, Zichyek Óbudán, Czirákyak Lovasberényben stb., a kisebb birtokosok pedig csak egyeseknek az ő külön „házi zsidájuk”-nak.”

A feudális világ oltalma alatt élő zsidóság fokozatosan átvette a kereskedelmet és e révén szerzett tőkéjével veti meg alapját a magyarországi kapitalizmusnak. Szintén Szekfű kitűnő írása mondja, hogy: „a mezőgazdasági terménykereskedés a magyar nemesség nemtörődömsége és a jobbágytság kötött állapota következtében csakhamar az ő kezükbe kerül.

A falusi zsidó ilyen módon lassankint közvetítő lesz a birtokos és a külvilág közt, az uradalom minden terméke az ő kezén át változik pénzzé. Zsidók árendálják a kocsmákon kívül a pálinkafőzést, az erdőket hamuzsírégetés, makkoltatás céljából, ők veszik meg a gyapjút, melynek piaci és külföldi árát egyedül ők ismerik. Egy-egy uradalomhoz annyira hozzászoknak, hogy a „házi zsidó” név és fogalom divatos lesz; a gazdatisztek tudományához hozzátartozik, hogy gu-bacseladásnál bármely kótyavetyénél a saját zsidáikat léptetik fel, nehogy a licitációra jövő idegen zsidók maguk közt „összeségva” az árakat akadálytalanul lenyomják.

Nagyobb tömegekben szállják meg a gabona-, állat-, bőr-, borkereskedelem vidéki központjait, igen nagy számmal laknak ez alapon Pest, vármegyében, továbbá a dunai községekben: Pakson, Faddon, Dunapentelén, Rácalmáson, Hőgyészen, Bonyhádön. Egy-egy vármegye gabonaelvezető helyén, lehetőleg nagy uradalmi központban, így Fejér megye területén Lovasberényben laknak, itt a falu egynegyedét tesszik ki.”

De az is rendkívül érdekes, hogy a kapitalizmus kifejlődése idején életre kelt szabadkőművességet Magyarországon, illetve a Monarchiában az arisztokrácia és a nemesség támogatta, illetve hagyták magukat oda beszervezni s ezzel a zsidóság szolgálatába álltak. Ismét Szekfű műve szerint: „A magyar főurak, ha Bécsben udvari, katonai vagy kancelláriai szolgálatot teljesítettek, az 50-es évektől kezdve, rendszeren belépnek az ottani páholyokba, hasonlóképen a köz-

nemesi alkalmazottak, majd a magyar nemesi testőrség tagjai. A hazai páholyok a 70-es években fejlődtek ki.

Nagy tömeg ember, persze akkor is hivatali érdek, protekció, összeköttetés reményében csatlakozott a páholyokhoz, aminthogy II. József alatt Monarchia hivatalaiban a szabadkőművesség érdekszervezete formálisan uralkodott. Nálunk már Mária Terézia korában is könnyen biztosíthatott hivatali előhaladást a szabadkőművesség: Albert tescheni herceg, a királynő veje, feltűnően pártolja a „testvéreket”, utóbb gróf Pálffy Károly, a hazai páholyok nagymestere lett főkancellár, Erdélyben pedig Mária Terézia alatt Bruckenthal báró kancellár és kormányzótól lehetett szabadkőműves pártfogást remélni.”

Érthető tehát, hogy Magyarországon a gazdasági liberalizmus nem a feudális világ romjain teremtetett új világot és nem fejezte be történelmi hivatását, hanem a feudális talajból nőtt ki, feudális alapra építette fel rendszerét. A feudális alapokra ráépített gazdasági liberalizmus nemzeti és faji szempontból jóvátehetetlen károkat okozott. A feudális alapozottság lehetetlenné tette, hogy a földkérdés megoldást nyerjen, a liberális szellemiség pedig a szabadság álarcában jelentkezett és a gyakorlatban a nemzetfenntartó magyar tömegekkel való nemtörődomségben nyilvánult meg.

A földhöz hozzányúlni nem lehetett. A feudális világ késői kitolódása lehetetlenné tette, hogy a parasztság évről-évre felsorakozó új tömegei új egzisztenciává váljanak, a gazdasági liberalizmus szele pedig a földhöz nem kötött magyarságot szórta a szélrózsa minden irányába.

Ennek a rendszernek jóvátehetetlen bűne marad a történelem előtt a kivándorolt 1.5 milliónyi magyar, ennek a rendszernek, jóvátehetetlen bűne a magyar földek elvesztése, amit románok és szerbek kaparintottak meg és ennek a rendszernek soha jóvá nem tehető bűne az a szellem, amely nem jutott el addig, hogy a magyar tömegek millióit védte volna meg a „magyar” betegség — tuberkulózis — pusztításaitól.

Sokmillió magyar veszett el a feudális alapokra épült gazdasági liberalizmus virágkorában.

A tragikus a dologban az, hogy nem a feudalizmus és a gazdasági liberalizmus bukott meg, hanem a magyar nemzet roppant össze. De hisz a százados tölgy is akkor pusztul el, amikor a fagyöngy a legdúsabb rajta.

A feudalizmus késői kitolódását igazolja a háború utáni földreform, amely nem a földkérdés tisztességes és reális megoldását tartotta szem előtt, amikor legtöbb esetben megközelíthetetlen távolságban 1—2 holdas parcellákat osztott ki

nem egészen 1 millió hold terjedelemben, hanem a nagybirtokot mentette át azon a nagy hullámon, amely a háború után elemi erővel söpörte el a feudális világ maradványait Közép- és Kelet-Európában.

A nagybirtokosság felelős azért a nemzeti kárért, amit a nagybérlők s főleg a részvénytársasági bérletek okoznak a nemzetnek. Remélem, hogy a részvénytársasági nagybérletek fenntartása érdekében felsorakoztatott érvek közben nem hivatkoznak arra a „felbecsülhetetlen erkölcsi értékre, amit a patriarchális viszony jelent, amelyet az úr a pórnéppel él” ezekben a gazdaságokban. A nagybirtokosság felelős azért a veszélyért, hogy Magyarország demográfiailag labilis maradt s óriási területeket kínál expanzív erős népek felé. Ez az a politikai és társadalmi rendszer, amelyet nemzet- és fajel lenesnek kell megbélyegeznünk.

A gazdasági liberalizmus virágzását az igazolja, hogy a nyereszkesedésre alakult társaságok a gazdasági élet minden ágában, még a mezőgazdaságban is nem igen engedik magukat korlátozni, működésük területeinek megszállásán és a munkásokkal való bánásmódjukban.

A rendszerváltozás alapfeltétele:

1. a magántulajdon szentségének és sérthetlenségének elvét fel kell adni úgy, hogy a magántulajdon római jogi, tehát pogány fogalma helyett a keresztény civilizációnak megfelelő fogalmat határozzuk meg.

Hangsúlyozzuk, hogy nem a magántulajdon elvét ítéljük halálra, hisz amikor a kommunizmussal szemben állást foglalunk, a magántulajdon alapján állunk, de a gazdasági liberalizmusnak, az a felfogása tarthatatlan, hogy mindenki azt csinál a vagyonával, amit akar s ezért csak sajátmagának felelős. Ez a felfogás tarthatatlan, mert a jelen korban a gazdasági erők nem működhetnek szabadon s a vagyon nem ott és nem úgy helyezkedik el, hogy a maximális eredményt adja és a nép maximális életszínvonalát biztosítsa.

Már pedig a nemzet egyeteme szempontjából az nem kö zömbös, hogy könnyelmű és léha tulajdonos miatt sok száz- milliós vagyonok heverjenek parlagon. Az egyéni, az önfe- lelősség mellett mindenki felelős vagyonával a nemzettel szemben. Idejét multá az a jogrend, amely azt aki százezrek- kel és milliókkal károsítja meg a nemzetet, hanyagsága, lus- tasága és degeneráltsága miatt, sőt esetleg csaló szándék- kal óriási kárt okoz, észre sem veszi.

A rendszerváltozás másik alapfeltétele tehát:

2. A tulajdonnal mindenki csak addig és olymódon ren- delkezhet, amíg a nemzet egyetemes érdekeit nem sérti.

Nyilvánvaló, hogy egy ember 220,000 holdnyi birtokát, amely 159 faluban fekszik, vezetni, de még irányítani sem tudja tökéletesen s oly termelési eredményt elérni képtelen, mint az az ember, aki teljes testi és szellemi erejét belevetíti a munkába, földjének minden rögét, valamennyi állatát ismeri és gondozza. Semmi ellenőrzés nincs arra, hogy ezek a területek a megfelelő intenzíven műveltetnek.

A rendszerváltozás tehát azt jelenti, hogy a gazdasági liberalizmus dogmáit máglyára vetve a gazdasági élet számára korlátokat kell építeni. Alsó és felső korlátját az egyéni ténykedésnek, melyen belül az emberi képességek teljes kifejlődése biztosítva van. Az emberi képességeknek ugyanis szintén van határa, a nagyon kicsiny és a túl nagy számok iránt az ember elveszti érzékenységét, épp úgy érzékelhetetlen előttünk egy ezredmilliméter, mint 100 millió kilométer távolság. Az emberi természet korlátolt volta megkívánja, hogy gazdasági működési területének határait is megvonjuk. Főleg igaz ez Magyarországon, ahol a gazdasági élet egész területe igen szerény. Mások lehetnek a gazdasági aktivitásnak a határai Amerikában, ahol sok százmilliós tömeg és mérhetetlen természeti kincsek találkoznak, mint Magyarországon, hol kicsiny határok között túlszűfoltan tengődik a magyarság.

Nem lehet a feudalizmus mellé állni és a gazdasági liberalizmust — vagy ahogy gyakorlati politikában leegyszerűsítve megjelenik — a zsidóságot támadni, de az is félmunka lenne, ha a gazdasági liberalizmus fenntartása mellett csak a földkérdés megoldását hangsúlyoznánk. A feudalizmus és a gazdasági liberalizmus együttes felszámolása nemzeti szocialista munkaállam kiépítéséhez vezet.

Az ismertetett elvek gyakorlati alkalmazásának területeit kell most kijelölnünk. A feladat, mint fentebb kifejtettük:

1. megszüntetni a jövedelemeloszlás kirívó egyenlőtlenségeit a javak igazságosabb elosztása által,
2. emelni a nemzeti termelést, az erőforrások jobb kihasználásával,
3. gondoskodni a széles tömegek szociális ellátásáról.

Mielőtt a földbirtok igen egyenlőtlen megosztásának a jövedelemeloszlásra, valamint a termelés s általában az ott lakó népesség életszínvonalára gyakorolt rendkívül káros hatását bemutatnánk, szükséges röviden áttekinteni a birtokmegosztás és a bérleti gazdálkodás jelenlegi helyzetét. Erre azért is szükség van, mert ezek nélkül az ismeretek nélkül nem jelölhetjük ki a radikális új földreform útvonalát.

	kat. hold terjedelmű	száma	területe	‰
0—1	gazdaság	775.487	312,403	1.9
1—5	"	664.263	1,620.942	10.0
5—50	"	428,547	5,654,125	34.5
50—100	"	14,895	1,008,597	7.0
100—500	"	10.699	2,251,629	14.0
500—1000	"	1,816	1,272,054	7.9
1000 kat. holdon felül		1,560	3,962,094	24.7
Összesen:		1,897,267	16,081,844	100.0

A földtulajdon jelenlegi tagozódását az előbbi táblázat tünteti fel, amely a gazdaságok nagyságmegoszlásáról ad képet.

A nagybirtokok előfordulása vidékenként más és más, miért is az említett országos átlagszámtól nagy eltérések tapasztalhatók. Dunántúl a nagybirtok házája, ahol a nagybirtokok az összes területnek 32.2‰-át foglalják el, de az egyes megyékben a nagybirtokok területi aránya még ennél jóval nagyobb. Fejér megyében pl. 48.8, Somogyban 43.0, Veszprémben 38.2‰ a nagybirtok részesedési aránya. Az északi dombos vidéken ez az arányszám 28.2‰. Az Alföldön a viszonyok kedvezőbbek, de az átlagos 25.8‰-os aránytól természetesen itt is van eltérés és Hajdú vármegyében pl. a nagybirtokok a vármegye területének 37.9‰-át, Csongrád vármegyében 33.2‰-át és Biharban 29.9‰-át teszik.

A két legkevésbé kívánatos gazdaságnagyság, a törpegazdaság és a nagyüzem, jelentős szerepet játszik a magyar mezőgazdasági termelésben. Mindkettő a helytelen földbirtok politika következménye. Ha a magyar agrárpolitika a kor követelményeihez igazodott volna, a többi európai országokhoz hasonlóan, a mezőgazdasági nagyüzemek ilyen kirívó túlsúlya nem maradhatott volna meg. És ha a földbirtok-reform céljaira igénybevett alig 1 millió kat. hold terület legnagyobb részét nem arra használták volna fel, hogy épp a legegészségtelenebb nagyságú — 3 kat. hold. holdnál kisebb terjedelmű — gazdaságok számát megkétszerezzék, 584,000-ről 978,000-re növeljék a törpebirtokok elterjedése is kisebb volna. Ezzel szemben a nagygazdaságok területe nem csökkent számottevően, az egészséges kisgazdaságok száma pedig úgyszólván változatlan maradt. Ez az oka annak, hogy a magyar földreform, a házhelykiosztástól eltekintve, eredménytelennek bizonyult. Az 1—3 kat. holdas „földreform-földek” ugyanis nem biztosítanak megélhetést a földhöz jutottaknak, különösen ha meggondoljuk, hogy a kis parcellák

a falvaktól sok esetben messze esnek és művelésük nem kis nehézségbe ütközik. Az ilyen törpegazdaságok terméseredményei a felszerelés és az állati igaerő híján gyatrább művelés miatt természetesen jóval szerényebbek, mint amit a nagyüzemek ott korábban elértek. Ez azonban nem bizonyítja általánosságban a földreform sikertelenségét, hanem csak azt jelenti, hogy a magyar földreform nem létesített a nagygazdaságoknál produktívabb egészségesebb kisgazdaságokat, hanem az volt a vezérelve, hogy miként lehet minél kevesebb nagyüzem felosztásával minél nagyobb számú földigénylőt „kielégíteni” s a háború után csaknem minden országban aktuálissá vált földreformtörekvést Magyarországon a „megoldott” problémák tárházába helyezni.

Az 1936. évi telepítési törvény eredményéből ítélve, az ugyanazt a célt szolgálta, mint az 1920. évi földreform, az igazi megoldást néhány évre újra eltőlni.

A jelenlegi birtokviszonyokat a gazdálkodás módja szerint is vizsgálunk kell, mert pl. ha a nagybirtokokon kisbérlők gazdálkodnának, a birtok egyenlőtlen megosztásából származó igen egyenlőtlen jövedelmi viszonyok nem alakulhatnának ki, mint jelenleg, amikor a nagybirtokok jelentős részén nemzeti szempontból nem kívánatos mammutüzem-szerű gazdálkodás folyik és a nagybirtokok jelentős része a szabadforgalomba nem is kerülhet. A nagybérlők ugyanis a magyar nép szociális és nemzeti érdekeivel szemben általában még kisebb megértést mutatnak, mint a nagybirtokosok, mert a bérlők a földet többnyire csak haszonszerzési lehetőségnek tekintik. A közép- és nagybirtok bérletviszonyairól az alábbi táblázat ad képet:

	100—500	500—1000	1000 holdon	
A földbirtok összes	kat. hold		felül	Összesen
területe	2,251,629	1,272,054	3,962,094	7,485.777
Ebből bérbe				
van adva	513,931	279,177	946,130	1,739,239
A terület $\%$ -a	23.7	22.0	23.6	23.2

Ha a művelési ágak szerinti részletezést is vizsgáljuk, úgy kitűnik, hogy az 1000 kat. holdnál nagyobb birtokok szántóterületének 42.7%-át bérleti úton kezelik, míg az erdőterületeknek csak 5%-a van bérlők kezén. A nagybirtokosok ugyanis az extenzív erdőgazdaságokat szívesen tartják saját kezelésben, de a nagyobb hozzáértést és jelentős tőkét igénylő szántóföldi termelést nagybérlőknek engedik át.

A bérbeadott birtokterületekből mindössze 22.6%, 465,000 kat. hold jutott a 100 kat. holdnál kisebb gazdaságokra. A nagybirtokok nagyobb bér gazdaságok formájában való hasznosításának túlsúlya még inkább kitűnik, ha meggondoljuk, hogy a 465.000 kat. hold kisbérleti földből 107,232 kat. hold a 3 nagy alföldi város — Szeged, Debrecen és Kecskemét — kisbérletek által hasznosított városi birtokaiból telik ki. A kisbérleti rendszer a nagybirtokos előtt népszerűtlen és ennek főleg két oka van: Az egyik az, hogy a nagybirtokosok szívesebben szerződnek nagybérlőkkel, még ha azok csak kisebb, de a nyújtott vagyoni garanciák folytán nagyobb bonitású bért is ígérnek, semhogy sok bérlővel vesződjene. A másik főszempont viszont az, hogy a nagybirtokosok nem szívesen osztják ki birtokaikat hosszú lejáratú kisbérletek formájában, mert így birtokaik kisüzemekké alakulnak át s attól félnék, hogy az időnként megújuló agrármozgalmak során a kiosztott parcellák a földet művelők tulajdonába könnyen átmehetnek. A kisbérleti gazdálkodásnak — annak ellenére, hogy ez kevésbé felel meg népünk gondolkodásának, mert hisz pusztán a föld birtoklása is népünk elsőrendű szükségletei közé tartozik, mégis nagy szerepe lehetne az agrárpolitikai célkitűzések időleges megvalósításában.

Két példával azonban rávilágítok még arra, hogy a kisbérleti rendszer mennyire eltérő eredményre vezet aszerint, hogy milyen szempontok vezetik a bérbeadót és hogy miként van megszervezve a bérzőközönség. Az első eset világos igazolása állításunknak, hogy a tisztességes feltételek alapján létrejött kisbérleti gazdálkodás milyen mértékben járul hozzá a problémák megoldásához. A katolikus vallásalapítvány mélykúti 9600 kat. holdas birtokából 6500 kat. holdat a háború után kisbérlőknek adtak bérbe, akik a mélykúti hitelszövetkezet kebelében bérőszövetkezetbe tömörültek. A szövetkezetnek 756 kisbérő tagja van, akiknek legnagyobb része 4 kat. hold földet bérel. A szomszédos falvakban laknak és legtöbbszörnek van még néhány, 2—10 kat. hold földje. A 6500 hold művelése a bérőszövetkezet igazgatójának szakszerű vezetése mellett négyes forgóra bemosztva egységesen történik olyan módon, hogy a bérő négy holdja a vetésforgó négy hatalmas táblájában egy-egy holdas parcellában van kimérve. A bérők alkalmazkodnak a vetésforgóra vonatkozó előíráshoz és így van az, hogy a kisbérők birtokainak parcellamozzaikjaiból óriási búzatáblák és tengeriföldek adódnak ki. A trágyázást is előírás szerint egységesen végzik. A szakszerű vezetésnek és a gazda-

sági élet alakulásához igazodó terménybérnek köszönhető, hogy a mélykúti kisbérlok sikerrel gazdálkodnak és megelégedésben élnek. A terménybér ugyan tekintélyes, kat. holdanként 175 kg búza. A szövetkezet adminisztrációs költségeire pedig 20 kg búzát szednek holdanként, amelyből a tenyészállatbeszerzést stb. látják el, a megmaradó összeget pedig tartalékolják és időnként a kisbérlok (szövetkezeti tagok) között kiosztják. A vallásalapítvány mélykúti birtokának kisbérleti úton történt művelése példa arra, hogy a katolikus egyházi birtok milyen formában kapcsolódhatnék bele az új földreformba anélkül, hogy a birtokok tulajdonjogáról le kellene mondania. Fenntarthatná azt tehát a jövőben is anélkül a súlyos vád nélkül, hogy a katolikus egyház óriási kiterjedésű birtokaival útját állja a magyar nép fejlődésének. De az a veszély is elkerülhetővé válnék, hogy az egyház és hívei között éles ellentét és szakadék keletkezzék, amikor agrárlakosságunk öntudatra ébredve és öntudatában megerősödve magáévá teszi, hangoztatja a földhöz való jogát. A katolikus egyház ezáltal missziót is teljesítené. Oly misszió volna ez, amelyhez hasonlót teljesített akkor, amikor az árpádházi királyok alatt Magyarországra jöve, itt nem csupán a kereszténység számára szerzett híveket és nem csupán a szellemi kultúrát terjesztette, hanem birtokain keresztül mezőgazdálkodást is teremtett meg és ezáltal a föld népének tanítómesterévé vált.

A mélykúti kisbérlo szövetkezet nagyszerű eredményeivel ellentétben pl. a Pallavicini Alfonz Károly ögrói sövényházi birtokán levő kisbérlorendszer a kisbérlok szervezetlensége és a tulajdonosnak a nép iránt tanúsított csekély megértése miatt sokezer magyart döntött nyomorba. A bajok és a panaszok tengeréhez hasonlít a sövényházi bérlok tanyavilága. Sok évtized óta ugyanazon a területen jó módban gazdálkodó bérlo családok most élő ivadécai közül földönfutóvá váltak mindazok, akiknek legfőbb bűne az volt, hogy a földreform idején kifejezésre juttatták elrejtett vágyukat és bérleti földjeik megváltását kérték. Ezekkel szemben az uradalom mindent elkövetett, hogy megkedvelt tanyájukból kimozdítsa őket. A bérletből való kimozdítást sokszor jelentéktelen bérhátralék miatt is gyakorolták, pedig a sövényházi kisbérlok aránytalanul nagy bért fizetnek. A háború előtti kat. holdankénti 6 forintos — 1 q rozs — és 9 forintos — 1 q búza — földekért ma 40—50 pengőt kell a bérloknak fizetni. A bérlok által saját erejükből felépített házakért pedig 16—24 pengős bért követelnek, stb. Meg is látszik ez rajtuk, lerongyolódott, magárahagyott nép ez,

amellyel az uradalom kénye-kedve szerint bánik. A hatóság, a község előjárósága nem nyújt nagy védelmet. Az „eszmei község” főjegyzője 115 kat. holdat, az adóügyi jegyző pedig 162 kat. holdat „bérel” az uradalomtól, de a végrehajtótól a papig minden funkcionáriusnak van „bérlete” a gróftól és az uradalomtól való tökéletes függőség abban nyilvánul meg legjobban, hogy a község bírói funkcióját az uradalom intézője „látja el”.

Az agrárpolitika célkitűzései szempontjából az sem közbűs, hogy a magyar földművelő nép gondolkozásától távolálló zsidók milyen mértékben vesznek részt a mezőgazdasági termelésben. 1417 zsidó kezén 509,764 kat. hold van.

Érdekes azt is megvizsgálni, hogy a zsidók mekkora földterületet bérelnek, bár kétségtelen, hogy a nagybérlők magatartása között alig lehet különbség aszerint, hogy azok zsidók-e vagy más vallásúak, mert a nagybérleti gazdálkodás jellege erősen kidomborítja a haszonszerzésre irányuló törekvést. A zsidók által bérelt földterület nagysága nem ismeretes. De az 1920. évi népszámlálás szerint a 100 kat. holdnál nagyobb birtokot bérlők közül 1030, vagyis 35.4 százalék volt zsidó vallású. Miután pedig összesen 2,056.000 kat. hold a 100 kat. holdnál nagyobb bérgazdaságok területe, a zsidó bérletek területe 700.000 kat. holdnál feltétlenül nagyobb, mert köztudomású, hogy különösen a legnagyobb bérletek tekintélyes hányada van zsidó kézen. Ide kell számítanunk a 30 részvénytársaság kezén lévő 155.000 hold földet is. Ha tehát még a kitért és ezért statisztikailag ki nem mutatható zsidó birtokosok és bérlők kezén lévő birtokokra is tekintettel vagyunk, úgy azt állapíthatjuk meg, hogy a zsidók hozzávetőlegesen 1.5 millió kat. holdon gazdálkodnak.

Ezt súlyosbítja az a körülmény, hogy 235 külföldi honos tulajdonában 211.725 kat. hold van. Ezek közül 71 idegen, nem magyar anyanyelvű, akik kezén 118.584 kat. hold magyar föld van.

Óriási birtokok vannak idegen, magyarul nem tudó főurak kezén. Főleg a Dunántúlon foglalnak le hatalmas területeket, de előfordulnak az ország minden részében. Az 500 kat. holdnál nagyobb, idegen állampolgárok tulajdonában lévő birtokok területe a

Dunántúlon	76.204 kat. hold
Alföldön	42.616 „ „
Északon	22.600 „ „

Összesen: 141.420 kat. hold

Az idegen állampolgárok kezén lévő 211.725 kat. hold birtokok kat. tiszta jövedelme 1,651.00 aranykorona, ami holdanként 8 aranykoronának felel meg, jelezve azt, hogy átlagosan jó földekről van szó. A tapasztalás azt mutatja, hogy bérbeadva, bérösszeg formájában a kat. tiszta jövedelem háromszorását kitevő jövedelmet lehet elérni a földbirtok után. Az 1.65 millió aranykorona kataszteri tiszta jövedelem háromszorosa, kb. 5 millió pengő jövedelem szivárog ki évenként az országból idegenbe a nem magyar állampolgárok birtokai révén és tesz szegénnyé, élettelené számos magyar falut.

A jövedelemeloszlás egyenlőtlenségére és a falu szegénységére, élettelenységére vezet az is, ha a falvak határában nagybirtokok hevernek el, még akkor is, ha tulajdonosaik Budapesten vagy birtokaikon élnek is. A nagybirtok káros hatása kettős:

1. rendkívül egyenlőtlen jövedelmi viszonyokat teremt,
2. élettelené, néptelené, szegénnyé teszi a falut, mert a nagybirtok jövedelme és szükségletei közvetlenül kapcsolódnak bele az ország gazdasági vérkeringésének főereibe, főleg a központba, Budapestbe, anélkül, hogy vidéken többször megfordulva, számos új munkalehetőséget teremtsen, széles rétegeken nyugvó polgári társadalomnak lenne alapja.

Ennek a tételnek helyességét könnyű beigazolni, bár azok előtt nem szorul bizonyításra, akik ismerik az ország nagybirtokos községeinek pusztuló pórnapját és a virágzó kisközségeket vagy városokat. De nagyon szembeötlő képet kapunk, ha megvizsgáljuk a közel ugyanolyan területű Cegléd, Sövényháza és Kiskunfélegyháza életét. A Duna—Tisza-közén vonulnak végig ezek az óriási határu városok, illetve községek. Cegléd határa 100 hold híján 50.000 kat. holdat foglal le, Sövényháza ú. n. „eszmei” község határa is 41.200 kat. hold, amelyből 37.013 kat. holdat Pallavicini Alfonz Károly örgrói hitbizományi birtoka tesz ki, a vele szomszédos Kiskunfélegyháza szétterülő határa pedig 65.469 hold.

Amíg Cegléd és Kiskunfélegyháza óriási határában úgyis szőlő van, nincs nagybirtok és az egészséges intenzív kisközségek virágzó tanyáival vannak telezsórva, addig a 41.200 holdas Sövényháza „község”-ben Pallavicini 37.000 holdja

mellett alig van néhány ezer hold a parasztság kezén. Nézzük, mit jelent számokban a földbirtokmegoszlás e három alföldi nagy határban, ugyanazon a cegléd-szegedi vonalon.

Cegléd és Kiskunfélegyháza határának 65, illetve 70 százalékát a legegészségesebb kisgazdaságok, az 5—100 holdas gazdaságok foglalják le, míg Sövényházán ez a birtoktípus mindössze 5 százalékkal szerepel.

Vajjon milyen hatást gyakorol a föld ilyen egyenlőtlen megoszlása az egyes vidékek gazdasági életére? Az összehasonlítást legegyszerűbben úgy végezhetjük el, ha mind a három esetben megvizsgáljuk az ott élő lakosság számát, foglalkozási ágak szerinti csoportosulását és évi valószínű jövedelmét megbecsülve kiadódik, hogy Cegléd, Sövényháza és Kiskunfélegyháza lakosságának jövedelme mekkora összegre rúghat. Ez az összeg méri az ott élő lakosság gazdasági aktivitásának nagyságát.

Amíg Cegléd lakosságának évi jövedelme 19.9 millió pengőt tesz és Kiskunfélegyházáé 16.1 millió pengőt, addig Sövényháza mindössze 2.7 millió pengőnyi forgalmat mutat. Ezek a számok azonban korrekcióra szorulnak az összehasonlítás végett, mert a területek nem egyenlő nagyságúak. Ha mind a három esetben feltételezzük, hogy akkora területről van szó, mint Cegléd 50.000 holdas határa, akkor a gazdasági aktivitásra jellemző jövedelmi számok a következőképen alakulnak:

Cegléd	19.9 millió pengő
Kiskunfélegyháza	12.3 " "
Sövényháza	3.2 " "

Az objektív összehasonlításnak van még egy másik lehetősége, amely nem azonos területeket vesz figyelembe, mert hisz a talajviszonyok, a földek termőképessége, jövedelmezősége igen eltérőek lehetnek, hanem azt tételezi fel, hogy mind a három esetben akkora területet veszünk, amelynek kat. tiszta jövedelme ugyanakkora, vagyis akkora, mint Ceglédé. Bár ez a feltevés nem helyes, mert más annak a homokszivatagnak a kataszteri tiszta jövedelme, amit a nagybirtok jelent, mint annak a gyömolcsős-szőlőnek, amit a homokon éppen a parasztság évtizedes szívós munkája teremtetett.

	Kat. tiszta jövedelem aranykorona
Cegléd	654.983
Kiskunfélegyháza	578.096
Sövényháza	289.966

A korrekciót ezen irányban végrehajtva, a lakosság jövedelme a következőképen alakulna:

Cegléd	19.9 millió pengő
Kiskunfélegyháza	18.3 " "
Sövényháza	6.0 " "

Az eredmény tehát rendkívül szomorú. A nagybirtok azt eredményezi, hogy azon a földön, ahol nagyüzemszerű mezőgazdasági termelés folyik, a vidék élete elsorvad, illetve nem tud fejlődni. De mielőtt általánosságban konzekvenciákat vonnánk le, más vidékeket is meg kell vizsgálni, mert pl. Tiszántúlon egészen más termelési viszonyok vannak, mint a Duna-Tisza-közén. A 20.345 kat. holdas Orosházát és a 44.941 holdas Balmazújvárost hasonlítottam össze. Orosházán az 5—100 holdas gazdaságok a határ több mint 70 százalékát foglalják le, míg Balmazújváros határában Semsey grófnak 20.774 kat. holdas birtoka és még 10.500 kat. hold nagybirtok terület el. A számítások eredménye és a főbb adatok a következők:

	terület	kat. tiszta jövedelem	lakosság
	kat. hold	aranykorona	összes jövedelme
Orosháza	20,345	383,226	11.8 millió P
Balmazújváros	44,341	353,705	4.8 " "

Ha a földek minőségi különbségére tekintettel vagyunk és az összehasonlítás céljából a lakosság összes jövedelmét a község kat. tiszta jövedelme arányában átszámítjuk, úgy azt az eredményt kapjuk, hogy

Orosháza lakosságának évi összes jövedelem	11.8 millió P
Balmazújváros " " " "	5.3 " "

Az ország bármely részén végezzük is el a vizsgálatot, ugyanerre az eredményre jutunk, és pedig a homokos talajon, ahol szőlő- és kertgazdálkodás folytatható, a nagybirtok egyharmadra sorvasztja el az életet, ami ott a kisgazdaságok esetén kifejlődik, a nehéz művelésű, búzatermő földeknél pedig a nagybirtok birodalmában csak fele olyan élet csörgedez, mint ott, ahol egészséges kisgazdaságok virágzanak.

A kisgazdavidékeken élénk élet lüktet. A fenti adatok szerint mindenütt nagyszámú önálló kisiparos, kereskedő és szabad pályán dolgozó egzisztencia él, akik a kisgazdai társadalommal együtt a stabil polgári társadalom erős törzsét alkotják. A nagybirtokos vidékeken ezzel szemben az

egy-két nagyjövedelmű földbirtokos mellett, cseléd- és munkásnép tengődik, nagyon kisszámú iparossal, kereskedővel és intellektuel egzisztenciával. Magától értetődik ez, mert a nagybirtok jövedelme egy-egy nagy összegben áramlik a főváros felé, ahonnan az önálló kisiparos és kereskedő ki- kapcsolásával kapja meg a termelés során szükséges cik- keket. De hasonló okok miatt válik szükségtelessé az ilyen helyeken az orvos, ügyvéd, tanár stb. is. Szükségtelessé válnak, mert hiányzik a polgári társadalom, nincs is em- ber az ilyen vidékeken, akiknek szüksége és pénze lenne a magasabb igények kielégítésére.

A nagybirtok következménye, hogy a jövedelem egy ösz- szegben kerül el a vidékről és nem rakódik le belőle semmi, a tőkeképződés folyamata nem ott, falun, hanem a fővárosban vagy külföldön megy végbe. Ezzel szemben a kiscgazda-vidé- keken épület és ültetvény tőkében igen jelentős tőkék kép- ződnek, ami a nemzetgazdaság és a polgári társadalom alapját alkotja.

A vizsgált esetekben ez számokban a következő:

	Cegléd	Sövényháza	Kiskun- félegyháza
Lakosság száma	37.413	7.330	38.205
Népsűrűség	130.1	22.9	100.0
Hadkötelesek száma	8.211	1.516	7.944
Lakóházak száma	8.967	1.096	7.474
Szőlőterület kat. hold	4.625	440	2.585
Gyümölcsfák száma	172.307	25.631	112.641

Nincs lehetősége annak, hogy számszerűen megállapít- suk, hogy milyen tőkét reprezentál Cegléd vagy Kiskunfé- legyháza házvagyona és ültetvénytőkéje, ellentétben a sö- vényházi hitbizomány óriási határával. Egészen durván mégis 50 millió pengőre becsülhető az a tőke, ami Cegléd lakóház, szőlő és gyümölcsösében évszázados fejlődés so- rán kialakult. Sövényházán ez hiányzik, de érthető ez, mert évenként a Pallavicini hitbizomány élvezőjének jövedelme 1—1.2 millió pengő körül mozog, ami évszázadok óta nem forrott össze a magyarság munkájával és nem vált tőkévé a magyar pusztán. Ezzel szemben az örgrófok különös politi- kájáról tanúskodnak a szétvert községek romjai Sövény- házán... ellentétes értelmű tőkeképződés folyik, a nagybir- tokon: a pusztulás.

*

A földbirtok jelenlegi egészségtelen megoszlása az egyik legfőbb oka tehát annak, hogy a magyar falvak legnagyobb

része elmaradott, szegény és népünk sorvad. A nagybirtokok ugyanis lehetetlenné teszik azon község lakosságának, amelyeknek határában elterülnek, a fejlődést, a szomszéd községben pedig, ahol esetleg viszonylag több föld van kiscgazdák kezén, a földbirtokok egészségtelen szétforgácsolódását idézik elő, mert a falu természetes úton való szaporodását a nagybirtokokhoz tartozó község elvándorló népe is gyarapítja.

A nagybirtokoknak a népesség szaporodására gyakorolt kedvezőtlen hatását igazolja az egyes megyék népsűrűsége és a nagybirtokok viszonylagos térfoglalása között fennálló negatív korreláció is.

Komárom és Baranya vármegyék népsűrűségi viszonyai a megyék ipari munkásságának viszonylag nagy száma miatt a földbirtokmegoszlással nem mutatnak közvetlen összefüggést.

Az 1000 kat. holdon
felüli birtokok
területe a megyék Népsűrűség
összes területének (km²-ként élő
százalékában lakosság száma)

Fejér megye	48.8	57.5
Somogy megye	43.0	57.4
Veszprém megye	38.2	61.5
Sopron megye	30.1	79.2
Zala megye	26.7	75.1
Tolna megye	26.7	74.6
Vas megye	17.2	83.2

A nagybirtok és a népsűrűség között tapasztalt összefüggés, amelyet az előbbi adatok világítanak meg, még arról is meggyőz, hogy a nagybirtok kevesebb embert tart el, mint az ugyanakkora területű kisbirtok. Károlyi Gyula grófnak ezt cáfoló számításai óriási tévedéseket tartalmaznak. E számítások 29 mammutbirtok, 241,624 kat. hold területéről beérkezett adatait dolgozták fel és azt igyekeztek kimutatni, hogy a kérdéses terület ma több embernek biztosít megélhetést, mintha helyén kiscgazdaságok létesülnének. A számításnak legfőbb hibája, hogy hallgatólagosan azt tételezi fel, hogy mindazok, akik ezeken a nagybirtokokon, mint napszámosok vagy egyéb munkások egyszer megfordulnak, kizárólag ezekből az uradalmakból éltek meg, hol-

ott legtöbbjének van néhány hold földje, törpegazdasága, vagy egyéb, az adatgyűjtésbe be nem vont gazdaságokba is járt dolgozni és így jövedelmének csak kisebb része származott az említett uradalmakból. A számítás másik főhibája pedig az, hogy azt a kérdést, vajjon a kérdéses nagybirtokok területén hányan élnének meg, ha ott kisgazdaságokat létesítenének, kalkulatív alapon dönti el és nem vizsgálja meg a jelenleg kisbirtokos vidékek népsűrűségi viszonyait. Pedig Móricz Miklós vizsgálata arról győz meg, hogy a

100 km²-nyi területre eső
őstermelő kereső népesség

Azokban a községekben, ahol	
nincs nagybirtok	2,563 lélek
Ahol a nagybirtoknak nincs	
szántóföldje ,	2,455 lélek
Ahol a község határának 0—20%-a	
tartozik nagybirtokhoz	2,340 lélek
Ahol a község határának 20—40%-a	
tartozik nagybirtokhoz	2,103 lélek
Ahol a község határának 40—60%-a	
tartozik nagybirtokhoz	1,860 lélek
Ahol a község határának több mint	
60%-a nagybirtokhoz tartozik	1,432 lélek

kisbirtokos községek népsűrűsége nagyobb, mint a nagybirtokos községeké. Károlyi számításainak legkézenfekvőbb cáfolatát adják azok a számítások, amelyek, az ő adatainak helyességét feltételezve, az ország összes nagybirtokaira alkalmazzuk. — E számítások eredményei azt mutatják, hogy akkor, ha Károlyi adatai helyesek volnának, az 500 kat. holdnál nagyobb birtokok 5.9 millió kat. holdnyi területén 4.6 millió ember élne meg, vagyis az ország összes agrárlakossága, amit pedig az élet cáfol meg, mert kis- és törpebirtokosaink száma az agrárlakoságnak több, mint a fele és a mezőgazdasági munkások egy része a kisbirtokon tevékenykedik. A nagybirtokosság és a szolgáltatásban állók hamis állításait különben legmeggyőzőbben az élet dönti meg, az a lüktető élet, ami a bemutatott Cegléd, Kiskunfélegyháza kisgazda városokban kifejlődött és az a szomorú, elfojtott, vékony ereken csörgendező élet, ami ott senyved a Pallaviciniék, a Semseyek és a többi mammutbirtokok órisi birodalmaiban.

A nagybirtoknak a népesedési viszonyokra gyakorolt káros következményei közé tartozik végső soron az egyke is. A nagybirtokos községek népessége (gazdasági családok) ugyan szaporodik, de a szomszédos, többnyire viszonylag kis határral rendelkező paraszt községek lakossága az elproletarizálódás ellen az egykével védekezik.

A kisgazdaságok létesítésére alkalmas területek az 500 kat. holdnál nagyobb birtokokból kerülnek ki. A 100—500 kat. holdas középbirtokok hivatása nemzeti szempontból éppoly fontos, mint a kisgazdaságoké. Ezek különben is mindössze 2.2 millió kat. holdat tesznek, ami az ország összes területének csupán 14.1%-a. A nemzeti eszmeáramlatokért síkraszálló művelt középbirtokosok vannak hivatva arra, hogy vagyoni függetlenségükre támaszkodva, a gazdasági és politikai életet irányítsák, annál is inkább, mert ők a gazdálkodás során úgy a termelés és értékesítés, mint a nép problémáit is megismerik, ami nem mondható a nagybirtokosokról. Az 500 kat. holdas birtokmaximum az utódállamok földbirtokreformjaiban nagyjából megvalósult. Ez is indokolja, hogy következtetéseimet ily birtokmaximumra építsem. De hangsúlyozni kívánom, hogy a birtokmaximum csak a mezőgazdasági művelhető területekre vonatkozik, mert hisz a nagy erdőbirtokok fenntartása országos érdek s azoknak nagyüzemszerű kezelése célszerű. Ezért az erdőbirtokok a kisgazdaságok létesítése szempontjából nem jöhetnek tekintetbe.

De hangsúlyozni kívánom azt is, hogy az 500 kat. holdas birtokhatár csak a tökeszükséglet kiszámítása és a nemzeti jövedelem valószínű alakulásának meghatározása szempontjából bír fontossággal. A számításokat ugyanis nem lehet anélkül elvégezni, hogy az új földreform méreteit valamiképpen körül ne határolnánk. Az új földreform azonban a birtokoknak nem az 501-ik holdját kívánja igénybe venni, még csak nem is a 600, 800 vagy 900 holdas középbirtokokról van itt szó, hanem elsősorban az óriási, sokezer holdas birtokkomplexumok szolgálhatják birtokpolitikai törekvéseinket. Az 500 holdas birtokmaximum merev számszerűségét a gyakorlati élet követelményeinek megfelelően ezen rugalmas értelmezéssel kell kiegészítenünk, mert nyilvánvaló, hogy a földreform nem a középbirtokos gazdátársadalom ellen irányul és nem is az arisztokrácia és a nagybirtok ellen intéz támadást, hanem a nemzetfenntartó magyarság érdekében dolgozik akkor, amikor nagymérvű föld-

reformmal a magyarság életfejlődését kívánja biztosítani. Az új földreform nem társadalmi osztályok ellen irányul, hanem a magyarság széles rétegeinek megmentését tartja szem előtt.

A kisüzemek létesítésére alkalmas területeket a jelen birtokviszonyok részletes vizsgálata alapján jelölhetjük ki.

A korlátolt forgalmú birtokok és az 500 kat. holdnál nagyobb terjedelmű szabadforgalmú birtokok területéből mindössze 3.1 millió kat. hold alkalmas kisgazdaságok és közlegelők létesítésére. A következő táblázat tünteti fel a földbirtokpolitika céljaira alkalmas területeket származás és művelési ágak szerint.

I g é n y b e v e h e t ő :							
	Szántó	Legelő	Rét	Erdő	Nádas	*	Összesen
Korlátolt forgalmú birtokokból	825	220	128	110	7	120	1410
Szabadforgalmú birtokokból	1307	205	78	—	4	89	1683
Összesen	2132	425	206	110	11	209	3093

Hogy a rendelkezésre álló 3.1 millió kat. hold területből mennyi kisgazdaság létesíthető, az attól függ, hogy milyen nagyságú gazdaságokat kívánunk nagyobb számban létesíteni. A háború utáni földbirtokreform, amely az 1—3 kat. holdas törpebirtokokat szaporította, nem szolgál jó példával. Annak ellenére, hogy 40—50 kat. hold biztosítja a gazda családjának azt az élelnívót, amely alkalmas arra, hogy a családtagok közül néhány az értelmiség közé emelkedjék s a középosztályt felfrissítse, mégis mezőgazdasági lakosságunk nagy száma miatt a 10—20 kat. holdas gazdaságok számának növelése minden szempontból a legkívánatosabb. A 3.1 millió kat. hold területből például 220,000 átlagosan kb. 12 kat. holdas és 5000, 30 kat. holdas kisgazdaság, valamint 450,000 kat. hold közlegelő és erdő létesíthető.

Hangsúlyozni kívánom, hogy a földreform gyakorlati megvalósítása során a birtokkategóriák kijelölésének problémája nem ilyen egyszerű. A létesítendő birtokok nagyságára és számára vonatkozó számszerű megállapításokat nem szabad szigorúan értelmezni, mert azok csak országos átlagot tükröznek vissza. A létesítendő, átlagosan 12 kat. holdas kisgazdaságok területe például ettől az átlag-

* Földadó alá nem eső terület.

tól vidékenkint a talajminőség és egyéb szempontok miatt is el fog térni.

A földigénylők — nem anyagi, hanem munka- és szellemi képessége — is nagy szerepet játszik a birtoknagyságok kialakulásában, mert például egy nagy családu, szorgalmas és jóeszű nincstelen vagy törpebirtokos az említett átlagnál nagyobb gazdaság megszerzésének költségeivel is megbirkózik, míg egy kisebb képességű igénylő az átlagnál jóval kisebb földet sem könnyen tudja megtartani. — A földigénylők ilyen megvizsgálása lehetővé teszi, hogy a megfelelő testi és szellemi — nem pedig meglévő anyagi — képességű igénylők kezébe megfelelő nagyságú birtokok kerüljenek és ez esetben attól sem kell tartani, hogy a telepesek elhagyják földjeiket. Mindezt közbevetőleg csak azért említem fel, hogy lássuk, milyen sok részlet és a dolgok milyen rugalmas kezelése húzódik meg az országos vonatkozású átlagszámok mögött, melyek az agrárpolitikai feladatok konstrukciójának csak vázát szemléltetik.

Az új kisgazdaságok létesítésére rendelkezésre álló 3.1 millió kat. hold földön a jelzett cél érdekében nagyszabású telepítési folyamatot kell megindítani. A telepítés mindkét módozatát kell alkalmazni: a teljesen új községek létesítését és a meglévő községekhez való hozzátelepítést. Az új községek létesítése olyan vidéken lehetséges, ahol nagykitérésű, összefüggő birtokok terülnek el.

A telepítésnek azonban a népsűrűsége, a népesedéspolitikai követelményeire a terület művelési viszonyaira, a piaci lehetőségekre stb. is nagy körültekintéssel, figyelemmel, kell lennie. Ha e vizsgálatot az egész országra elvégezzük, úgy arra az eredményre jutunk, hogy a 450,000 kat. hold közlegelő létesítése mellett a telepítésre alkalmas 2.6 millió kat. hold területből 1.6 millió kat. holdon 280 új község létesíthető, 1 millió kat. hold pedig a meglévő községek lakosságának jut. Ez a magyar agrárpolitika telepítési programjának maximális lehetősége.

A földbirtokreform ilyen méretű megoldása biztosíthatja csak a jövedelmek egyenletesebb elosztását az agrártársadalomban. Csak úgy válik lehetővé, hogy néhány száz érdekelt kezén lévő óriási birtok mammutjövedelme kis jövedelmekre töredezzék s belőle a magyar földön, kinn a pusztán új élet fakadjon.

A külföldi állampolgárok kezén lévő birtokok, a hitbizományi birtokok, az alapítványi és egyházi birtokok, a részvénytársasági hitelintézeti birtokok összes kat. tiszta jövedelme 16.5 millió a. koronát tesz ki, ennek kb. háromszoros

összegét, mintegy 50 millió pengő tényleges jövedelmet élveznek évenként ezeknek az óriási földeknek a tulajdonosai. De a szabadforgalomú nagybirtokok alig ezer főnyi tulajdonosának még nagyobb jövedelem jut évenként, mint 50 millió pengő.

Évről-évre ilyen óriási összegek kerülnek be az ország gazdasági vérkeringésébe anélkül, hogy a hajszálereken át végigjárnák az ország egész testét és táplálnák a sejteket: a magyar falvakat.

Egyenletesebb jövedelemelosztás első útszakasza a mélyenjáró földreform, s ha ha ezt a nagyon göröngyös útszakaszt nem járjuk végig, nem gázolunk át rajta, nem juthatunk el a boldogabb végcélhoz: a fejlődő, egészséges, harcra képes magyarsághoz.

A pénzügyi megoldás fő irányelve pedig, nem tagadhatjuk, az kell, hogy legyen, hogy úgy a nagybirtokosság, mint a mobil nagytőke óriási áldozatokat fog hozni a magyar faj megmentése érdekében. Nem a hozadéki érték többszörösében megállapított forgalmi értéken kapják meg földjeik ellenértékét azonnal, ahogy azt a jelenlegi telepítési politika biztosítja, hanem a tisztességes reál-értéket hosszú 20—30 év alatt. Az ingó nagytőke pedig áldozatot kell, hogy hozzon az átalakulás finanszírozásában, mint ahogy a hadsereg felszerelésénél is magától értetődő volt ez.

A magyar nép alacsony életszínvonalának legfőbb okát abban találtuk meg, hogy

1. az ország gazdasági erőforrásai nincsenek jól kihasználva, vagyis kicsiny az ország nemzeti jövedelme;
2. a viszonylag csekély jövedelem pedig igen egyenlőtlenül oszlik meg a lakosság egyes rétegei között.

A megoldás útját abban jelöltük meg, hogy

1. a jövedelemelosztást egyenletesebbé,
2. a nemzeti termelést nagyobbá kell tenni.

Az első kérdés megoldásának eszközeként

1. mélyenjáró földreformot,
2. a közteherviselés igazságossá tételét és
3. a munka helyes értékelését találtuk.

A nemzeti termelés színvonalának emelése a másik nagy feladat sokkal nehezebb, mint az előbbi, mert a termelés fokozása csak a jövedelmezőség biztosítása mellett képzelhető. A termelés színvonalának emelése éppen

ezért csak úgy képzelhető, ha a gazdasági élet minden ágában szervesen beágyazott tervszerű munka indul meg. De a termelés folytonosságát a drága hitel és az észszerőtlenül alkalmazott adók is felboríthatják. Világos, tehát, hogy csak szerves munkával lehet a nemzeti termelést tartósan fokozni.

Lássuk a szükséges változásokat, melyek az egyes termelési ágakban a termelés színvonalának emelkedését idéznék elő.

A mezőgazdasági termelés színvonalának emelése

1. a nagyobb mennyiségek és

2. a jobb minőségek termelése irányában kell, hogy haladjon. Ez a tétel magában foglalja az agrár feladatok szerves komplexumát. A termelés színvonalának emelkedése a földkérdés rendezése és a széles tömegek szakoktatása nélkül nem képzelhető el. Rendkívül helytelen azonban az a felfogás, hogy előbb művelt, szakképzett parasztságot kell kinevelnünk, s csak azután lehet a földhöz hozzányúlni. Nem egymás után, hanem egymással szerves kapcsolatban lehet csak a kérdéseket megoldani. A szakoktatás értelmét és vonzóerejét a földkérdés meginduló rendezése adja meg. Mindjárt látogatottak lesznek a járásonkint felállítandó mezőgazdasági szakiskolák, ha azok eredményes elvégzése előjogot jelentene a földhözjuttatás alkalmával. A szakiskolák eredményes elvégzése, a szakiskola gazdaságában gyakorlatban is bebizonyított rátermettség nagyszerűen oszlatná el azt a tartóhatatlan felfogást, hogy csak jómódú gazdák kaphatnak földet s az 1—2 holdas törepbirtokos, vagy napszámos birtokhoz nem juthat. Pedig, ha ennek a rétegnek a fia a szakiskolában és annak kisközségében komolyan megállta a helyét, éppen úgy alkalmas a telepítésre, mint a módosabb. A szakiskolák értelmét épp az adná meg, hogy annak eredményes elvégzése után a „növénydékek” a telepítési akció során valóban önálló gazdák lehessenek. De épp így erős ütemben kell folytatni a tagosítást is, ami a gazdálkodás eredményességének csaknem előfeltétele ma már a községek 60—70%-ában. Mert a szakoktatás gyakorlati sikerét bizony nagy mértékben lerontja az a körülmény, ha a gazdának 30—40 és nem egyszer 80—100 egy holdnál kisebb darabban hever a birtoka a falu határában. De ugyancsak kockáztatja mind ezeknek a sebeknek az orvoslását például, ha nincs megfelelő úthálózat kiépítve, a mi egyedül tenné lehetővé, hogy intenzív zöldség- és állattartás eredményesen fenntartható legyen. Számos példa van arra, hogy egy-egy útszakasz ki-

építésével a környék gazdasági színvonala rohamosan emelkedik. Így folynak szervesen össze a mezőgazdasági termelés színvonalának emelésére irányuló feladatok, amelyeket nem szabad rapszódikusan folytatni, hanem a legnagyobb tervszerűséggel az egész vonalon egyszerre kell lépésről-lépésre előrevinni. Mindenek előtt azokat a jogi és gazdasági kötétségeket kell azonban megszüntetni, amelyek miatt nem haladhat szabadon a mezőgazdasági termelés szerkezetének átépítő munkája.

Ilyen megfontolások alapján a felsorakozó feladatok

1. a hitbizományi intézmény eltörlése és a birtokminimum intézményének bevezetése,
2. a zsidó birtokok és bérletek azonnali megszüntetése,
3. a nagybirtokrendszer átépítése a földreform és telepítés által,
4. a tagosítás,
5. a szíkes talajok javítása,
6. a mesterséges öntözés és a fölös vízlevezetés,
7. a szakoktatás,
8. az agrárágaztatás széleskörű kiépítése és a gazdálkodás szigorú felülvizsgálata,
9. a mezőgazdaság hitelezése,
10. a mezőgazdaság gép- és eszköz felszerelésének felújítása és fokozása,
11. a jövedelmező árak biztosítása,
12. a totális szövetkezeti szervezet kiépítése.

A magyar agrártermelés ezen nagy kérdéseinek egyidőben megkezdett és végrehajtott megoldása biztosíthatja egyedül mezőgazdasági termelésünk színvonalának emelését. A lehetőségek pedig, mint az előző fejezetből kitűnik, óriásiak.

A külterjes nagybirtokrendszer túltengése, a tagosítás hiánya és a szíkes talajok elhanyagolása, csak ez a három tényező mezőgazdasági termelésünk színvonalának legkevesebb 50 százalékkal való visszamaradását eredményezi.

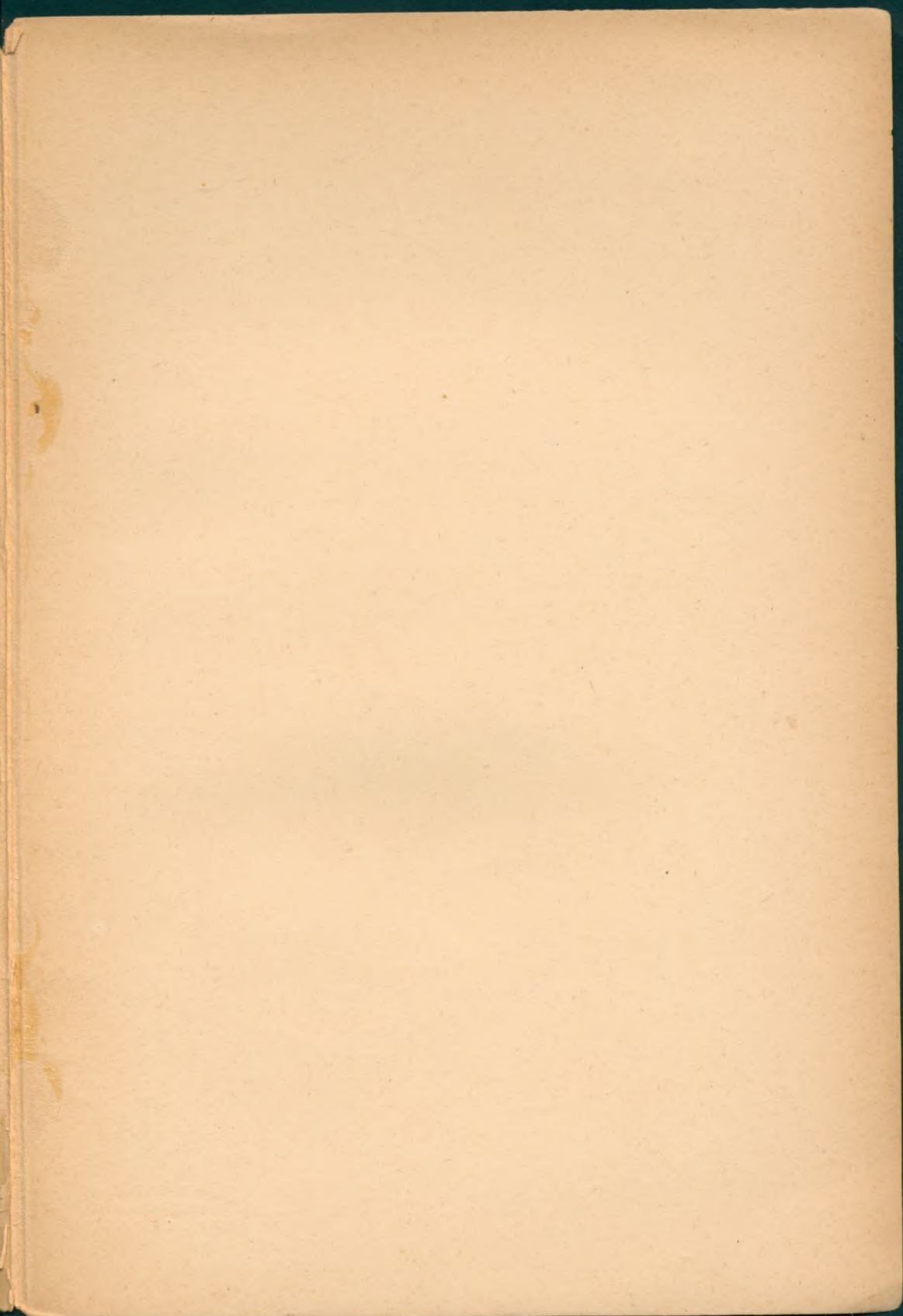
A másik 50%-os visszamaradást pedig az okozza, hogy az alacsony állatállománytól származó istállótrágya és a drága műtrágya alacsony termésátlagokhoz vezet.

A magyar agrártermelés fokozása terén tehát 100 százalékos lehetőségeink és kötelességeink vannak.

A vázolt feladatok megvalósításához szükséges anyagi erő rendelkezésre áll a nemzetgazdaságban évről-évre előálló nemzeti tőkeképződés igen jelentős 7—800 millió pengő összegéből. A tervgazdálkodás állami feladata csupán elha-

tározni, hogy ebből mennyit kívánunk az egyes problémák megoldására fordítani. Mindenesetre meg van a lehetősége, hogy a következő évtizedben évente kb. 200—300 millió pengőt fordítsunk a felsorolt agrárfeladatok sürgős tervszerű megoldására. Erre annál inkább szükség van, mert a magyar agrártermelésnek számolni kell a német mezőgazdasági termelés fejlett színvonalával és azzal, hogy a háború után egy évtized alatt 40 milliárd márkát fognak investálni a termelés tökéletesítésére és fokozására. Népi erőink fokozása, stabilizálása, valamint a tengelyhatalmak agrárpolitikája — ha be akarunk illeszkedni a nemzeti szocialista Európába — megkövetelik, hogy agrárproblémáinkat nagyvonalú tervek alapján sürgősen megoldjuk.

CENTRUM
KIADÓVÁLLALAT RT
BUDAPEST

МІАТОЛЦСІ М.